

† Σημειώσαι κανονικῶς, ὅτε ποιήσω, ἵνα δώσεις^{b)}, ἔχω τὴν περὶ δόλου· ὅταν δὲ δώσω, ἵνα ποιήσης, εἰ μὴ ἀργυρίου δέδωκα, τὴν περὶ μισθώσεως· εἰ δὲ πρῶγμα, τὴν πραεσκρίπτως βέβηβις. [Sch. r. II. 82.]

κατ' αὐτοῦ] † Μὴ ἀποδόντος εὐχεθῶς τὸ πρῶγμα, ἀλλὰ κακοπραγματουῦντος δηλονότι· ὁ γὰρ τοιοῦτος, ὡς κλοπὴν ποιῶν καὶ δόλον, εἰς τὸ διπλοῦν ἀπαιτεῖται. [Sch. s. II. 82.]

Ἐὰν χρήσω σοι δοῦλον μετὰ δίσκου καὶ ἀπολέσῃ αὐτὸν ὁ δούλος, ἐνέχη· οὐ μὴν, ἐὰν φύγῃ μετὰ τοῦ δίσκου, εἰ μὴ ἕρα τῆς φυγῆς αἰτίας ἐγένου.

δοῦλον μετὰ δίσκου] Κυρίλλ. Εἰ αἰτήσεις με οἰκέτην χηρῶν σοι μετὰ δίσκου, καὶ ἀπολέσῃ τὸν δίσκον, κατέχη· εἰ δὲ φύγῃ λαβὼν τὸν δίσκον, οὐ κατέχη.

Steph. Ἐπειδὴ ὁ δίσκος ἐν χρήσει δίδοσθαι δοκεῖ, διὰ τοῦτο κοίλιαν ὀφείλει καὶ ἐπὶ τῷ δίσκῳ· κοίλιαν δὲ λέγου τὴν ἐξάκταν διλιγεντίαν, ἣν ἀπαιτεῖται ὁ χρησόμενος, ἐνθα πρὸς κέρδος αὐτοῦ καὶ μόνου τὸ κομμοδάτον ὀρεῖ, ὡς ὁ Γάιος ἐν τῷ α· διγ· τοῦ παρόντος τιτ· φησὶν. ἐπὶ μέντοι τῇ φυγῇ τοῦ οἰκέτου κουσταδιῶν ἦτοι διλιγεντίαν οὐκ ἀπαιτεῖται, εἰ μὴ ἄρα ὁ τοιοῦτος ἦν οἰκέτης, ὃν ἔδει φυλάττειν, δεδεμένον τυχόν ἢ καὶ μικρὸν τὴν ἡβήν, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω.

οὐ μὴν, ἐὰν φύγῃ] Τοῦ Ἄνων. Οὐ γὰρ ἐπιγινώσκεις τὴν φυγὴν τῶν δούλων τῶν μὴ εἰσθότων φυλάττεσθαι, ὡς διγ· ιη· ποιοὶ δὲ δούλοι ὠφέλιον φυλάττεσθαι, ἔλεγεν Θεμ. ε· τουτου τοῦ διγ·

Ἐὰν ἤτησάς με τρίκλινον καὶ ἄργυρον εὐτρεπίσαι σοι εἰς ὑπηρεσίαν^{c)}, καὶ ποιήσω, καὶ αἰτήσης με τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ τοῦτο πρῶξαι, εἴτα μὴ δυνάμενος τὸν ἄργυρον ἀπαγαγεῖν εἰς τὸν οἶκόν μου, καταλίπω αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ ἀπόλλεται^{d)}· εἰ μὲν εἴασα φύλακα, ἐμοὶ ἐγκινδυνεύεται· εἰ δὲ μὴ, ἔχω κατὰ σοῦ τὴν ἀγωγὴν τὴν κατὰ τῶν ἐν χρήσει λαμβανόντων κινουμένην. ἀκριβεστάτην δὲ φυλακὴν χρεωστεῖς, εἰ μὴ ἔτερον ῥητῶς ἔδοξεν.

ἐὰν ἤτησάς με] Εἰ αἰτήσεις με τρίκλινον συστρωσάσαι καὶ ἄργυρον χορηγήσαι, εἴτα αἰτήσεις ἐμὲ τῇ ἐξῆς τὸ αὐτὸ ποιήσαι, καὶ καταλίπω ἐκεῖ τὸν ἄργυρον παρὰ σοί, οὐ χρεωστεῖς κουσταδιῶν ἐπ' αὐτῷ, εἰ μὴ ἄλλο τι συνέδοξεν.

καταλίπω αὐτὸν ἐκεῖ] Steph. Ἐπειδὴ οὐκ ἦν ἀσφαλὴς ἢ μετακομιδῆ· δέος γὰρ ἦν, μὴ λησται ἢ κλέπται περιπεσόντες ἐν ἐσπέρᾳ τὸν ἄργυρον ἀρπάζωσι. καὶ σημειώσαι, ὅτι οὐ δύναται λέγειν αὐτῷ ὁ χρησόμενος, ὅτι, εἰ καὶ δικόμισις τὸν ἄργυρον εἰς τὸν οἶκόν μου, ἀπώλλυτο· ὅλος γὰρ, ὅτι ἤτησεν αὐτὸν χρήσαι αὐτῷ ἄργυρον καὶ κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ὑποκείται ὁ χρησόμενος, εἰ καὶ μὴ ἦν ἀσφαλὴς τῷ χρησῶντι μετακομίζεῖν τὸν ἄργυρον εἰς τὸν αὐτοῦ οἶκον.

εἰ μὴ ἔτερον ῥητῶς] † Πῶς οὖν ἐν μὲν τῷ γ'. Θεματι κερ· ε· τοῦ παρόντος τιτ· ἐπὶ τοῦ παραθεμένου φησὶν ὁ Οὐλπιανός· δυνατόν συμφωνεῖν ἐξ ἀρχῆς, ἵνα καὶ δόλον καὶ ἀμέλειαν ὑπέχη; ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τοῦ χρησόμενου λέγει, ἀκριβεστάτην φυλακὴν χρεωστεῖν, εἰ μὴ ἔτερον ῥητῶς ἔδοξεν, οὐ προσετέθη δὲ ἐνταῦθα τὸ ἐξ ἀρχῆς; λύει. ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν καλῆ πιστεῖ ἀγωγῶν τὰ ἐξ ἀρχῆς πᾶν τὴν φύσιν τοῦ συναλλαγματος μετατυποῦσιν, ἀξήτητα ὄντα ταύτης· οὐ μὴν τὰ μετὰ ταῦτα, εἰ μῆπου μειωτικά ὡς· διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν, ὡς ἀξήσεως γενομένης ἐπὶ τῷ συναλλάγματι ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος. (συνεφωνήθη γὰρ, καὶ ἀμέλειαν καὶ δόλον ὑπέχευεν τὸν παραθεράμιον, καὶ ταῦτα μόνον δόλον χρεωστοῦνται), προσετέθη τὸ ἐξ ἀρχῆς· εἰ γὰρ μετὰ ταῦτα συνεφωνήθη, οὐκ ἔρωται ὡς ἀξήτικόν ὄν· ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τοῦ κομμοδάτου, ἐὰν μετὰ τὴν ἀκριβεστάτην φυλακὴν (τοῦτο γὰρ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ συναλλαγματος ἐστίν), εἰ μὲν ἀξήτικόν τι συνεφωνήθη, οἷον τὸ καὶ ὑποκείσθαι τοῖς τυχηροῖς, ὅπερ παρὰ τὴν φύσιν ἐστὶ τοῦ συναλλαγματος, ἐξ ἀρχῆς ὠφελεῖ συμφωνηθῆναι. εἰ δὲ μὴ χρεωστῆν ἀκριβεστάτην φυλακὴν τὸν χρησόμενον συνεφωνήθη, ἀλλ' ἢ δόλῳ ὑποκείσθαι ἢ ἀμελείᾳ, μειωτικόν τοῦτο τὸ σύμ-

Nota regulariter, quando facio, ut des, me habere actionem de dolo: at cum do ut facias, si quidem pecuniam dedi, locati: si vero rem, praescriptis verbis actionem habeo.

22) adversus eum] Qui scilicet pignori reddendo se facilem non praebet, sed calumniatur. Hic enim, cum et furtum committat et dolo faciat, in duplum convenitur.

Si servum cum lance²³⁾ tibi commodavero, eam- L. 5. §. 13. que servus perdidit, teneris: non etiam, si fugerit²⁴⁾ D. XIII. 6. cum lance, nisi forte fugae causam dederis.

23) servum cum lance] Cyrilli. Si petieris a me, ut servum cum lance tibi commodarem, isque lancem perdidit, teneris: si vero cum lance fugerit, non teneris.

Stephani. Quia lanx commodata esse videtur, ideo culpam etiam in lance praestat: culpam autem intelligo diligentiam exactam, quam commodatarius praestat, si ad eius duntaxat commodum spectat commodatum, ut Gaius dig. I. huius tituli ait. In fuga tamen servi custodiam sive diligentiam non praestat, nisi forte talis servus fuerit, qui custodiri debuit, victus forte vel etiam tenerae aetatis, ut supra dictum est.

24) non etiam, si fugerit] Anonymi. Non teneris enim propter fugam servorum, qui custodiri non solebant, ut dig. 18. Quales autem servi custodiri debeant, dictum est them. 5. huius digesti.

Si a me petieris²⁵⁾ triclinium, et ut argentum L. 5. §. 14. ad ministerium tibi praeberem, et fecero: ac petieris, ut idem sequenti die facerem: deinde cum argentum domum referre non possem, ibi hoc reliquero²⁶⁾, et perierit: si quidem custodem reliqui, meum est periculum: sin minus, adversus te commodati actionem habeo. Custodiam autem exactissimam praestas, nisi aliud nominatim convenit²⁷⁾.

25) si a me petieris] Si a me petieris, ut triclinium tibi sternerem et argentum tibi praeberem, deinde a me petieris, ut sequenti die idem facerem, et ibi argentum apud te reliquero, custodiam in eo praestas, nisi aliud quid convenerit.

26) ibi hoc reliquero] Stephani. Quia tuto domum referri non poterat: metus enim erat, ne latrones vel fures vespera ibi ruentes argentum subriperent. Nota, commodatarium obicere non posse, argentum, licet in domum commodatoris relatum fuerit, tamen periturum fuisse: nam omnimodo tenetur commodatarius, quia petiit ab eo, ut argentum sequenti quoque die sibi commodaret, si commodator tuto argentum in aedes suas referre non potuit.

27) nisi aliud nominatim convenit] Quomodo igitur them. 3. cap. 5. huius tit. de depositario Ulpianus ait, licere ab initio convenire, ut et dolum et culpam praestet? hoc autem loco de commodatario ait, exactissimam custodiam eum praestare, nisi aliud nominatim convenit, nec adiectum est, ab initio? Solvit. Quoniam in bonae fidei iudiciis pacta, quae ab initio adiciuntur, naturam contractus transformant, si modo aliquid ei adiciant: non etiam, si ex intervallo adiciuntur, nisi aliquid detrahant: ideo illic quidem, cum pactum, quod naturam contractus auget, ab actore adiectum sit (convenerat enim, ut depositarius dolum et culpam praestaret, qui alias dolum solum praestat), additum est, ab initio: si enim ex intervallo pactum adiectum sit, non valet, quia contractui aliquid adicit. Hic autem in commodato, si post exactissimam custodiam (hoc enim est secundum naturam contractus) aliquid, quod auget, convenerit, puta, ut commodatarius casum fortuitum quoque praestaret, quod est extra naturam contractus, ab initio pactum fieri debuit. Si vero convenerit, ne

b) Mallem δώσης. c) Sic Cod. Coisl. Fabr. εἰς ὑπηρεσίαν εὐτρεπίσαι σοι. d) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀπόλλεται.

φωρον συναλλάγματος· καὶ εἴτε ἐξ ἀρχῆς συμφωνηθῆ, εἴτε μετὰ ταῦτα, οὐδὲν ἐμποδῶν· ἐν ἑκατέρῳ γὰρ καιρῷ ἡ φύσις μετατυπῶνται τοῦ συναλλάγματος ἐνδυνάμως, ὑπὲρ τοῦ ἐναγομένου γεγονότος τοῦ συμφώνου. [Sch. t. II. 82.]

I. 5. §. 15. Ἐὰν δύο τισὶ χροῖσω ἢ μισθώσω ὑποζύγιον, ἐκ P. XIII. 6. μέρους ἐξ ἀδιαίρετον ἕκαστος μέρος νέμονται· ἀδύνατον γὰρ, δύο ἐξ ὁλοκλήρου δεσπόζειν ἢ νέμεσθαι. ἢ δὲ χροῖσις τοῦ λουτροῦ καὶ τοῦ πορτικῆ καὶ τοῦ κίμπον ἑκάστος ἐστὶν ὁλοκλήρον. ἐπὶ δὲ τοῦ χρησθέντος ἢ μισθωθέντος ὑποζυγίου ἕκαστος εἰς ὁλοκλήρον ἐνέχεται, καὶ καταβάλλων ὁ εἰς ἐλευθεροῦ τὸν ἄλλον· καὶ οἱ δύο τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν κατὰ τοῦ κλέψαντος ἔχουσι.

ἐὰν δύο τισὶ] Κυρίλλου. Εἰ δύο τισὶ χροῖσω ὄχημα ἢ μισθώσω, ἕκαστος εἰς ὁλοκλήρον κατέχεται, ὡς ἐπὶ ἄλλων προμιττένδων, καὶ εἰς καταβάλλον ἐλευθεροῦ τὸν ἄλλον· καὶ οἱ δύο τὴν φοῦρτι [ἐχουσι]ᶜ), καὶ ἐνὸς κινήσαντος ἐλευθεροῦται ὁ κλέπτης. εἰ δὲ μὴ ὁ κινήσας τὴν φοῦρτι ἐναχθῆ τῇ κομμοδάτῃ, δύναται λέγειν τῷ ἰατορῇ, κινήσον κατὰ τοῦ κομμοδάτου κινδύνῳ μου. εἰ δὲ εἰς αὐτῶν ἔβλαψε τὸ πρᾶγμα, εἰ μὲν κατὰ τοῦ ἑτέρου κινεῖ, ἐκχωρεῖ αὐτῷ τὸν Ἀκουίλιον· εἰ δὲ κατ' αὐτοῦ, ἢ παραχωρεῖ τὸν Ἀκουίλιον, ἢ ἐπὶ τῷ περιττῷ κινεῖ αὐτόν.

Στεφ. Σημειώσαι, ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ ἐπερωτήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κομμοδάτῳ δυνατόν, δύο τινὲς ἐξ ὁλοκλήρου κατέχευθαι καὶ μιμῆσθαι δύο ἄλλους προμιττένδους, ὅτι ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων προμιττένδων ἢ καταβολῆ τοῦ ἑνὸς τὸν ἕτερον ἐλευθεροῦ, καὶ οὐχ ἢ προκίτασις, οὐδὲ ἢ καταδική. βλέπε γὰρ, πῶς ἔχει τὸ ἴδιον, κἂν ὁ ἕτερος μεθόδευθῆ καταβάλλῃ· οὐ γὰρ ἠγκέσθη τῇ μεθόδῳ, ἀλλ' ἐπήγαγε καὶ τὴν καταβολὴν εἰς τὸ ἐλευθεροῦσθαι τὸν ἕτερον.

ἕκαστος μέρος νέμονται] Τοῦ Ἰννατιοφ. Ἐν τῷ τρίτῳ διγέσιμ τοῦ ιζ'. τι. τοῦ μγ'. βιβ. ἐν οἷς δυνατόν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐξ ὁλοκλήρου νέμεσθαι. ἐν δὲ τῷ ιθ'. διγ. τοῦ κς'. τι. τοῦ β. βιβ. ὁμοίως τῷ ἐπιπύθῃ κεῖται, καὶ βιβ. μα'. τι. β. διγ. ἰ) δ. ἐν μὲν γὰρ τῷ δ. διγ. τοῦ β. τι. τοῦ μα'. βιβ. φησὶν, ὅτι εἰς ὁλοκλήρον τὸ αὐτὸ οὐ δύναται νέμεσθαι δύο πλὴν τοῦ πραικαρίου. ἐν δὲ τῷ ιθ'. διγ. τοῦ τι. φαίνεται λέγειν, μὴ νέμεσθαι τὸν δόνα τὸ πραικαρίον· καὶ βιβ. μγ'. τι. ιζ'. διγ. γ'. ὅτι, ἐὰν δύο εἰς ὁλοκλήρον νέμονται τὸ αὐτὸ, (δύναται γὰρ εἶναι, ἐμὲ μὲν ἀπὸ δικαίας αἰτίας νέμεσθαι, σὲ δὲ βῆ ἢ λαθρῶ) εἰ μὲν ἐξ ἐμοῦ τὴν νομὴν ἔχεις, ἐγὼ εἰμι ἐπικρατέστερος· εἰ δὲ ἐξ ἑτέρου οἱ δύο νεμόμεθα, οὐδεὶς ἦπταται. ἐν δὲ τῷ κς'. τι. τοῦ μγ'. βιβ. διγ. ιθ'. φησὶν, ὅτι δύο εἰς ὁλοκλήρον οὐ δύναται νέμεσθαι πραικαρίως, οὔτε βιαιῶς, οὔτε λαθρῶς· οὔτε γὰρ εὐλογοῖ οὔτε ἀναίσχυντοι νομαὶ συντρέχουσι ἀλλήλοις.

† Καὶ ἡ νομὴ καὶ ἡ δεσποτεία καλῶς οὐ γίνεται τοῦ χρησιμεύοντι δια δύο αἰτίων. μία μὲν, ὅτι κλεπέντος τοῦ χρησθέντος παρὰ τοῦ δεσπότου, οὐκ ἔχει ὁ χρησάμενος κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ κλοπῆς ἀγωγὴν, εἰ μὴτοι ἀναγκαῖα ἢ τῷ χρησιμεύοντι ἢ παρακατασχεῖσις τοῦ χρησθέντος δια διαπανάς παρ' αὐτοῦ ἀναγκαῖως γενομένης· τότε γὰρ ἀρμόζει ἢ περὶ κλοπῆς· καὶ ταυτὴν τὴν διαστικὴν εὐρήσῃς ἐν τῷ ιθ'. κεφαλαίῳ τοῦ ιθ'. τι. τοῦ ξ'. βιβλίον, οὐ ἢ ἀρχῇ· ἐὰν ὁ χροῖσας μοι πρᾶγμα κλέψῃ αὐτό. ζητήσον τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ κεφαλαίου ιε'. θεμ. γ'. οὐ ἢ ἀρχῇ· καὶ ὁ τὴν χροῖσιν ἔχων. καθ' ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ὅτι, ἐὰν ἡ νομὴ μετέβαιεν ἐπὶ τὸν χρησάμενον, ὡς περὶ ἐπὶ τοῦ δανείου, οὐκ ἐχρεώσῃται δοῦναι αὐτὸ ὁ χρησάμενος, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ γένους· ἐπὶ δὲ τοῦ κομμοδάτου τὸ αὐτὸ χρεωστέεται, ὡς περὶ καὶ ἐπὶ τοῦ δεσποτίου, ὡς κεφαλαίῳ β'. τοῦ α' τι. τοῦ κγ'. βιβλίον. φησὶ γὰρ· δανείζει τις οὐκ ἐπὶ τῷ ἰ) λαβεῖν τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ γένους, εἰ γὰρ τὸ αὐτὸ, ἐν χροῖσει διδομένον ἐστίν, ἢ ἐν παρακαταθήρῃ· εἰ δὲ γένος ἕτερον, δάνειον οὐκ ἐστίν. [Sch. u. II. 83.]

καὶ τοῦ πορτικῆ] † Τοῦ ἔξω τῆς πόρτης οἰκίματος· οἶον τοῦ ἐν τῷ πυλῶνι ὄντος οἴκου πρὸς ὑψηροῖαν τῶν φυλασσόντων τὸν πυλῶνα. [Sch. x. II. 83.]

commodatarius exactissimam custodiam praestaret, sed vel dolum vel culpam, pactum hoc detrahit contractui, et sive ab initio, sive postea convenerit, nihil refert: nam utroque tempore natura contractus cum effectu transformatur, si pactum pro reo in initum sit.

Si duobus²⁸⁾ vehiculum commodavero vel locavero, pro parte pro indiviso quisque partem possidet²⁹⁾: duorum enim in solidum dominium vel possessio esse non potest. Usus vero balnei et porticus³⁰⁾ et campi cuiusque in solidum est. In vehiculo autem commodato vel locato in solidum quisque tenetur³¹⁾, et alter, qui solvit, alterum liberat³²⁾: et ambo³³⁾ furti actionem in duplum adversus furem habent.

28) si duobus] Cyrill. Si duobus vehiculum commodavero vel locavero, in solidum quisque tenetur, ut in reis promittendi, et alter, qui solvit, alterum liberat: et ambo furti actionem habent, et si unus egerit, fur liberatur. Quodsi is, qui furti non egerit, commodati conveniatur, actori dicere potest: age adversus socium meum periculo meo. Si unus eorum rei nocuit, et adversus alterum commodator agit, huic legis Aquiliae actionem praestat: si vero adversus ipsum, qui nocuit, agit, aut remittit legis Aquiliae actionem, aut eius, quod plus ea continetur, nomine hac experitur.

Stephani. Nota, non solum in stipulatione, verum etiam in commodato duo in solidum teneri posse et duo reos promittendi imitari, quorum alter, si alter solverit, liberatur, non etiam si alter litem contestatus vel condemnatus sit. Nam animadvertite, in textu dici, *etsi alter conventus praestiterit*: non enim contentus fuit actione instituta, sed adiecit quoque solutionem, ut alter liberaretur.

29) quisque partem possidet] Enantioph. Dig. 3. tit. 17. lib. 43. dicitur, quibus casibus eadem res in solidum possideri possit. Dig. 19. tit. 26. lib. . . similia huic leguntur, et lib. 41. tit. 2. dig. 2. Nam dig. 4. tit. 2. lib. 41. dicitur, duos eandem rem in solidum possidere non posse, praeterquam in precario. Sed dig. 14. tit. dicere videtur, non possidere eum, qui precario dedit: et lib. 43. tit. 17. dig. 3. si duo eandem rem in solidum possideant, (fieri enim potest, ut ego ex iusta causa possideam, tu vero vi aut clam) si quidem possessionem a me habes, ego potior sum: si vero ambo ab alio et alio possidemus, neuter inferior est. Tit. 26. lib. 43. dig. 19. dicitur, duos in solidum, nec precario, nec vi, nec clam possidere posse: nam neque iustae, neque iniustae possessiones invicem concurrere possunt.

Neque possessio, neque dominium commodatarii recte fieri dicitur, duplici ratione. Prima haec est, quia, si res commodata a domino furto subrepta sit, commodatarius furti adversus eum actionem non habet, nisi ob impensas necessario erogatas necessaria commodatario fuerit rei commodatae retentio: tunc enim furti actio ei competit: eamque distinctionem invenies cap. 59. tit. 12. lib. 60. cuius initium, Si is, qui mihi commodavit, eam subripiat. Quaere eiusdem tit. cap. 15. them. 3. cuius initium, Et commodatarius. Secunda ratio haec est, quod, si possessio ad commodatarium transiret, ut in mutuo, commodatarius rem eandem reddere non deberet, sed rem eiusdem generis. In commodato vero res eadem debetur, ut et in deposito, ut cap. 2. tit. 1. lib. 23. Ait enim: Mutuum dat quis, non ut idem recipiat, sed rem eiusdem generis: nam si ut eandem rem, commodatum est, aut depositum: si vero aliud genus, mutuum non est.

30) et porticus] Aedificii extra portam positi: ut puta aedificii, quod in ianua est ad usum eorum, qui ianua custodiunt.

e) Deest in Cod. Coisl. Sed addendum erat et uncis includendum. f) Sic legendum pro *duat.* quod habet Cod. Coisl. nti ex sequentibus apparet. g) Mallem *ιψ* Fabr. τό.

† Πορτίκου. Τῆς ἀλλῆς. [Sch. x. II. 83.]

Ἐκαστος εἰς ὀλόκληρον ἐνέχεται] Τοῦ Νομοφύλακ. Οὐδὲν γὰρ εἶπε, κρησῶ periculo communi ἤτοι κοινῶ κινδύνῳ, ἀλλὰ periculo tuo ἤτοι κινδύνῳ σφ. ἀνάνωθι τὸ να. κερ.

Τοῦ Ἄνων. Πολλῶν μισθωσαμένων ἐκάστου εἰς ὀλόκληρον ἐναγομένου. λέγει καὶ βιβ. μέ. τιτ. β. διγ. . . ἠ) οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βίβλις, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κομμοδάτι, δεπόσιτι, λοκάτι κωνδουκτι, ἐμπτι βενδιτι, καὶ τῆς ἐξ τεσταμέντο γίνονται δυο ὄροι προμιττένδοι, ὅτε πολλοὺς γράφας κληρονόμους ἐν τῇ διαθήκῃ ἐκέλευσε, δοῦναί σοι ι. νομίματα. εἰρηται δὲ καὶ βιβ. λθ. τιτ. δ. ὅτι ἐπὶ τῆς κοινανίας τῆς μισθώσεως τῶν τελῶν, ἐὰν ἀνά μέρος οὐ διηρημένως διοικῶσι, καλῶς ὁ εἰς ἐπιζητεῖ, τὸ μέρος τοῦ ἀποροῦντος ἐκείνων οὐ¹⁾ εἰς ἑαυτὸν μεταεχθῆται.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Ἐν τῷ κέ. διγ. τοὺς πολλοὺς πρὸ πάντε εἶπεν ἐνάγεσθαι.

ἐλευθεροῦ τὸν ἄλλον] Τοῦ Ἄνων. Κἂν δόλον ἐποιήσεν, ὡς βιβ. κζ. τιτ. δ. διγ. ιε. σημειῶσαι, ὅτι ἐὰν δύο τιῶν ἀρῶσι περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἢ φούρτι, θατερος τὴν φούρτι κινῶν ἀναιρεῖ τῷ ἑτέρῳ τὴν ἀγωγὴν.

καὶ οἱ δύο] Τοῦτο μὴ ὡς ἔτυχε, μηδὲ ἀπροσδιορίστως νοήσεις· κλαπέτος γὰρ τοῦ χρησθέντος πράγματος ὁ δεσπότης ἔχει τὴν ἐπιλογὴν, εἴτε βουλεται τὴν φούρτι κατὰ τοῦ κελοφῶτος κινεῖν, εἴτε τὴν κομμοδάτι. καὶ ἐὰν εἰδῶς τὸ πρᾶγμα κλαπὲν μίαν τούτων ἐπιλέξῃται, οὐ δύναται λοιπὸν ἐκ μεταμελείας τὴν ἑτέραν κινεῖν. εἰ γὰρ ἀγνοῶν τὸ πρᾶγμα κλαπὲν ἐκίνησε τὴν κομμοδάτι, μετὰ ταῦτα δὲ γνοῦς, ὅτι ἐκλάπη τὸ χρησθέν, βουλεται ἀποστῆραι μὲν τῆς κομμοδάτι, κινήσει δὲ κατὰ τοῦ κλέπτου τὴν φούρτι, δύναται τοῦτο ποιεῖν, πλὴν εἰ μὴ ὁ χρησάμενος ἔτυχεν αὐτῷ ποιῆσαι τὸ ἱκανόν, ὡς ἔργως ἐν τῷ α. τιτ. τῆς δ. τῶν ἰσοτιτοῦ. καὶ ὡς κείται σαφέστερον τε καὶ πλατύτερον ἐν τῷ ε. τοῦ κωδ. βιβ. τιτ. β. διατ. τελευτ. τοῦ τιτ. ἢ καὶ ἀνάνωθι πλατύτερον ἔχουσαν, ὡς εἴρηται, τὰ περὶ τούτων. Ἐρωτ. Εἰ μόνη καταβολὴ ἐστὶν ἢ ἐλευθεροῦσα τὸν ἕτερον τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἑτέρου ἐναγομένου, καὶ οὔτε προκάταξις, οὔτε καταδικὴ κατὰ ἑτέρου αὐτῶν γινομένη τὸν ἕτερον ἐλευθεροῖ, ὡς ἔργως ἀνωτέρω, περιττόν ἐστι, τὸν ἕνα τῶν χρησάμενων, βουλομένον μὴ ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν φούρτι κινήσαντα κατὰ τοῦ κλέψαντος ἐναχθῆναι, λέγειν τῷ κινῶν τοῦ πράγματος, κινδύνῳ ἐμῷ κίνησον κατὰ τοῦ ἑτέρου, ὅποτε δύναται ὁ τοῦ πράγματος κύριος, καὶ κατὰ τοῦ ἑτέρου κινήσας, καὶ μὴ δύνηθεις παρ' αὐτοῦ παθεῖν τὸ ἱκανόν, ἔχων κατὰ τοῦ ἑτέρου τὴν κομμοδάτι. μόνη γὰρ, ὡς εἶπον, ἢ παρὰ θατέρου τῶν χρησάμενων καταβολή, καὶ οὐδὲ προκάταξις, οὐδὲ καταδικὴ τὸν ἕτερον ἐλευθεροῖ.

† Γίνωσκε κανονικῶς, ὡς εἴρηται ἐν τῷ τελ. θεμ. τοῦ ιδ. κερ. τοῦ ιβ. τιτ. τοῦ ξ. βιβ. φητός οὕτως· πάντες οἱ κινδυνεύοντες ἐπ' ἀλλοτριῶν πραγμάτων, κλαπέτος αὐτοῦ, ἔχουσι τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐν χρήσει διδομένου, καὶ τοῦ μισθουμένου πράγματος, καὶ τοῦ μανδατου, καὶ τοῦ ἐνεχθῆναι. [Sch. γ. II. 83.]

ζ'. Πομπων. Κινῶν δὲ ὁ εἰς ἀποκλείει τῷ ἑτέρῳ.

ζ'. Εἰ δὲ ὁ μὴ κινήσας τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν ἐνάγεται τῇ περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῇ, καὶ ἀξιοῖ, κινδύνῳ αὐτοῦ κινήσει τὸν κινήσαντα κατὰ τοῦ ἑτέρου αὐτοῦ τοῦ καὶ διὰ τῆς περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγῆς κερδάναντος, ἀκούεται. εἰ γὰρ καὶ τοῦ ἐνὸς ζημιώσαντος ὁ ἄλλος ἐνάγεται τῇ περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῇ, καλῶς ἐπιζητεῖ, τὴν ἀγωγὴν τὴν ἐξ ἀρνήσεως μὲν εἰς τὸ διπλοῦν ἀπαιτοῦσαν, ἐξ ὁμολογίας δὲ εἰς τὸ ἀπλοῦν^{κ)} παραχωρηθῆναι· καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ ζημιώσας, ἐὰν ἐναχθῇ τῇ περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῇ, καὶ ὑστερον τῇ ἀγωγῇ τῇ^{λ)} ἐξ ἀρνήσεως μὲν εἰς τὸ διπλοῦν ἀπαιτούση^{μ)}, ἐξ ὁμολογίας δὲ εἰς τὸ ἀπλοῦν, ὑπολογίζεται τὸ διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων κινουμένης δοθῆναι.

λ) I. e. διγ. φ'. L. 9. pr. D. de duobus reis. XLV. 2. ε) In textu L. 9. §. 4. D. de publicanis XXXIX. 4. negatio omititur. κ) Id est, actio legis Aquiliae. λ) Sic recte Fabr. Cod. Coisl. τῆς. μ) ἀπαιτούση Fabr. Deest in Cod. Coisl.

Porticus, id est, atrii.

31) In solidum quisque tenetur] Nomophylacis. Non enim dixit: commodabo periculo communi, sed, periculo tuo. Lege cap. 51.

Anonymi. Cum ex pluribus, qui conduxerunt, quisque in solidum conveniatur. Dicitur quoque lib. 45. tit. 2. dig. 9. non solum in verborum obligatione, verum etiam in actione commodati, depositi, locati conducti, emti venditi, et actione ex testamento duo reos promittendi fieri, utputa si pluribus heredibus testamento institutis dixerit, dari tibi decem aureos. Dicitur quoque lib. 39. tit. 4. in societate locationis vectigalium, si separatim partes administrent, recte alter desiderat, portionem alterius minus idonei in se non transferri.

Enantiophanis. Dig. 25. dicitur, plures pro parte conveniri.

32) alterum liberat] Anonymi. Licet dolum admiserit, ut lib. 27. tit. 4. dig. 15. Nota, si duobus eadem de re et ex eadem causa furti actio competat, alterum furti agentem alteri actionem perimere.

33) et ambo] Hoc ne prout contigerit, nec sine distinctione accipias: re enim furto subrepta, in arbitrio domini est, aut furti adversus furem agere, aut commodati. Et si sciens, rem esse subreptam, unam harum actionum elegerit, postea ex poenitentia experiri altera non potest. Nam si ignorans, rem esse furto subreptam, commodati egerit, postea autem, cognito rei commodatae furto, commodati actione desistere, et contra furem furti agere velit, facere hoc potest, nisi commodatarius ei satisfecerit, ut tit. 1. lib. 4. Institutionum didicisti, et lib. 6. Cod. tit. 2. const. ult. quam lege, plura et magis perspicua hac de re docentem. Quaestio. Si solutio tantum alterum obligatione alterius rei liberat, nec vero litis contestatio, nec condemnatio alterius alterum liberat, ut supra cognovisti, supervacaneum est, alterum ex commodatariis, qui non se, sed eum, qui adversus furem furti egit, conveniri vult, rei domino dicere: periculo meo adversus alterum age: quia rei dominus, et si adversus unum egit, qui ei satisfacere non potest, adversus alterum commodati agere potest. Solutio enim tantum ab uno commodatariorum praestita alterum liberat, non litis contestatio, nec condemnatio.

Disce regulariter, ut expresse dicitur them. ult. tit. 12. lib. 60.: omnes, quorum periculo res aliena est, ea subrepta habere furti in duplum actionem, ut in re commodata, et locata, in mandato, et pignore.

VI. Pompon. Alteruter autem agendo alterum L. 6. actione excludit. D. XIII. 6.

VII. Si vero, qui furti non egit¹⁾ in duplum, L. 7. conveniatur actione commodati, et postulet, ut periculo suo commodator adversus alterum agat, qui furti in duplum agendo lucrum sensit, auditor²⁾. Si enim, cum alter damnum dederit, alter commodati actione conveniatur, recte desiderat, ut actio, quae ex infitiatione³⁾ in duplum, ex confessione in simplum datur, remittatur: nam et si ipse, qui damnum dedit, commodati actione conveniatur, et postea actione, quae ex infitiatione in duplum, ex confessione in simplum datur, id, quod per actionem commodati datum est, reputatur.

εἰ δὲ ὁ μὴ κινήσας] Στεφ. Τινὲς μὲν οὕτω εἰρήκασαν· θέλει μετὰ κθ'. εἴη κινεῖν κατὰ τοῦ ἐνὸς τῶν χρησαμένων ὁ τοῦ πράγματος κύριος, λέγω, τὴν κομμοδατὴν, καὶ εἴρηκα, ὅτι, εἰ μὴ τοιαύτης ἐτύχεν ἐξ αὐτοῦ ἀσφαλείας, συνέβαινε, γυμναζομένης κατὰ τοῦ ἄλλου τῆς κομμοδατῆς καὶ τριακονταετίας παραταρχεύουσας ἐπὶ τῷ προσώπῳ τοῦ ἄλλου σβέννουσθαι τὴν ἐναγωγὴν, ὥστε μὴ παύοντα τὸ ἀζήμιον ἐκ τοῦ μεθοδευομένου βλαπτέσθαι καὶ μηδεμίαν ἔχειν κατὰ τοῦ ἐτέρου ὑποστροφὴν. τοῦτο δὲ οὐ καλῶς εἴρηκα. ὅπως γὰρ, εἰ θεματίζεις αὐτὸν κατὰ τοῦ ἐτέρου κινουῦντα, περπετουατεύεται ἡ ἀγωγή, οὐ μόνον κατὰ τοῦ ἐναγθέντος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ μὴ ἐναγθέντος. ἔνθα γὰρ δύο τινὲς ἢ καὶ πλείονες κατέγονται τῇ αὐτῇ ἀγωγῇ, καὶ καθ' ἑνὸς μόνου προκαταρξίς γίνεται, περπετουατεύεται ἡ ἀγωγή, ὡς ἀνήκεται σαφῶς βιβ. η'. τοῦ κωδ. tit. λη'. διατ. δ. α.) τί οὖν; περπιτόν ἐστι τὸ ἀσφάλειαν λαμβάνειν τὸν χρήσαντα; οὐδαμῶς. τυχὸν γὰρ ὁ εἰς τῶν χρησαμένων καὶ προτείων τῷ χρήσαντι, κινήσει κατὰ τοῦ ἐτέρου, νῦν ἄπορος ἐστίν, καὶ [οὐ] δύναται ὁ χρήσας παθεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ ἀζήμιον. ἔαν δὲ τυχὸν ἐπέλεθῃ κατὰ τοῦ ἄλλου κινήσας καὶ διαδοχῆ χρόνος, καὶ μὴ δυνηθεῖς, οἷα συμβαίνει, παθεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ ἰκανόν, ἐλθῆ κατ' αὐτοῦ κινήσει βουλούμενος, εἰ μὲν εὖρη αὐτόν, ὡς εἰκός, εὐπορον, ὑφίσταται παρ' αὐτοῦ τὸ ἀζήμιον· εἰ δὲ ἄπορον, ὡς εἰκός, γενόμενον εὖρη, τότε δύναται κατὰ τῶν ἐγγυησάμενων αὐτὸν χωρήσει καὶ παθεῖν ὑπ' αὐτῶν τὸ ἀζήμιον. τὸ οὖν κινδύνῳ αὐτοῦ μὴ ψιλὴν νομίως ἀσφαλείαν ὑπεκφαίνειν, ἀλλὰ τὴν μετὰ ἐγγυητῶν δόσεως, ἐπεὶ περιττὸν εὐρίσκειται τὸ καθάπαξ β').

ἀκούεται] † Ἀσφάλειαν δηλονότι διδοὺς νόμιμον· οὕτω γὰρ δεῖ ἐρμηνευθῆναι κατὰ τὴν τοῦ . . . . . παραγραφήν. [Sch. z. II. 83.]

τὴν ἀγωγὴν τὴν ἐξ ἀρνήσεως] Τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ Ἀκουιλίου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς φούρτι κρατεῖ· καὶ ἔνθα γὰρ κλοπῆν ὁ χρησάμενος ἤμαρτεν ἐπὶ κομμοδατῶν, καὶ ἀρμυρτεῖ τῷ χρήσαντι καὶ ἡ κομμοδατὴ καὶ ἡ φούρτι· δίνεται μὲν ὁ χρήσας ἑκατέραν τούτων κινεῖν· θατέραν δὲ κινήσας τὴν ἐτέραν ἀπόλλυσι, ποτὲ μὲν κατὰ τὸ ὑπο ἰούσε, ποτὲ δὲ διὰ παραγραφῆς. εἰ μὲν γὰρ πρότερον τὴν φούρτι κινήσας, σβέννεται καὶ ἡ κομμοδατὴ· εἰ δὲ τὴν κομμοδατὴν κινήσας πρότερον, ἀντίκειται τῇ φούρτι παραγραφῆ. κινήσας τὴν κομμοδατὴν καὶ λαβὼν τυχὸν ἰ. νομίματα, εἰ κινήσας μετὰ ταῦτα τὸν Ἀκουίλιον, καὶ εὖρηθεῖ τὸ Ἀκουίλιον κατασκευαζομένον ἢ τοῦ πράγματος ἀποτίμησις ἰ. ε., τοῦ δικαστοῦ ἀνακαλοῦντος αὐτὸν εἰς τοῦπίσω ἐναντιὸν ἢ λ. ἡμέρας, καὶ σκοποῦντος τὴν πλείονα διατίμησιν, ἀνάγκη ἔχει ὁ τὴν κομμοδατὴν κινήσας, ἢ ἀπέλαβε δι' αὐτῆς ἰ. νομίματα, λογισασθαι εἰς τὴν καταδίηκν τοῦ Ἀκουιλίου. τὸ οὖν εἰρημένον πρὸς τῷ τέλει τοῦ θ'. tit. τῆς γ'. τῶν ἰνστιτούτ. (εἴρηται δὲ, ὅτι πολλῶν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὑποσῶν ἀγωγῶν, οὐδέποτε ἀναρξεῖται τις αὐτῶν ἐκ τῆς ἐτέρας) νόσον, τὸ μὴ ἀναρξεῖσθαι αὐτὴν ἐπὶ τῷ περιττῷ ἀναρξεῖται γὰρ ἐπὶ τῷ ἰσομέτρῳ. φησὶν ὁ αὐτὸς Οὐλπιανὸς ἐν τῷ αὐτῷ βιβ. tit. . . dig. μγ. α.) ὅτι, πολλῶν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὑποσῶν ἀγωγῶν, μίαν ὁ ἄκωσ οφείλει κινεῖν. οὕτως ἐν τῷ μζ'. τῶν dig. φησὶν. κινῶν δὲ, ὡς εἴρηται, τὴν ἐτέραν ἀπόλλυσι κατὰ τὸ ἰσομέτρον, ὡς ἐνταῦθ' α φησὶν ὁ Οὐλπιανός.

† Ὁ Ἀκουίλιος προνόμιον ἔχει, ἵνα ἀναποδίξῃ καὶ ἀποτιμάται τὸ πρόγμα, ὅσον ἢν ἄξιον πρὸ τοῦ ἐναντιοῦ, καθ' ὃν εἰς χρῆσιν ἐδόθη· ἀναποδίξει δὲ οὐχὶ ἀορίστως, ὅσον ἂν βούλεται, ἀλλ' εἰς ὅσον ἕνα ἐναντιὸν εἰς ὁλόκληρον. [Sch. a. II, 83.]

I. 8. η'. Πομπ. Καὶ ἡ νομὴ καὶ ἡ δ) δεσποτεία τοῦ D. XIII. 6 χρῆσθέντος παρὰ τῷ δεσπότῃ μένει.

καὶ ἡ νομὴ] Ὁ χρήσας ἔχει καὶ τὴν δεσποτείαν καὶ τὴν νομὴν· οὐδεὶς γὰρ κινῶν τὴν δεσποτείαν μετατίθησι.

Στεφ. Σημείωσαι, ὅτι ὁ κινῶν τὴν φυσικὴν μόνην μεταφέρει νομὴν, ἥτοι κατοχὴν ἐπὶ τὸν χρησάμενον· ἐπέτιτοε αὐτὸς μέλλει καὶ τὴν δεσποτείαν καὶ τὴν νομὴν ὄσσαι τοῦ πράγματος.

η) In nostris edit. Lib. VIII. Cod. Tit. 40. const. 5. ο) οὐ deest in Cod. Coisl. Inserendum putavi, cum sensus illud postulet, et uncis inclusi. p) Fortasse legendum: ἐπεὶ περιττὸν ὄν οὐχ εὐρίσκειται αὐτὸ καθάπαξ ἰ. e. siquidem superfluum esse (sc. adiectum τὸ κινδύνῳ αὐτοῦ) nunquam reperitur. q) Invenitur haec regula l. 53. pr. D. de oblig. et act. XLIV. 7. quae Modestini est, et similia sunt, quae ait Ulpianus L. 41. §. I. D. cod. r) Sic Cod. Coisl. qui tamen pro ἡ. habet θ'.

1) si vero, qui furti non egit] Stephani. Quidam haec dixerunt: dominus rei XXIX annis praeterlapsis adversus alterum ex commodataris commodati egit: et dixi, nisi ab eo cautum rei domino sit, eventurum esse, ut actione commodati adversus unum instituta et tricennio praeterlapso actio adversus alterum perimatur, ita ut rei dominus, cum ab eo, quem convenerat, satisfactum ei non sit, damnum incurrat nec ullum adversus alterum regressum habeat. Hoc autem non recte tradidi. Omnino enim, si ponis, eum adversus unum agere, actio perpetuatur, non solum contra eum, qui conventus est, sed etiam adversus alterum, quocum actum non est. Nam si duo pluresve eadem actione tenentur, lite vel adversus unum tantum contestata, actio perpetuatur, ut lib. 8. Cod. tit. 38. const. 4. refertur. Num igitur supervacaneum est, commodatori caveri? Minime. Fortasse enim alter ex commodatariis, qui postulavit, ut commodator adversus alterum ageret, nunc minus idoneus est, nec potest ab eo commodator indemnitatem consequi. Sed si forte adversus alterum egerit et tempus praeterierit, nec ab eo, sicuti contingit, indemnitatem consequi possit, et adversus eum agere velit, si quidem idoneus eum invenerit, indemnitatem ab eo consequitur: sin minus idoneus, ut verisimile est, invenerit, adversus fideiussores eius agere et indemnitatem ab his consequi potest. Quod igitur dicitur, periculo suo, ne putes nudam reppromissionem significare, sed satisfactionem . . . . .

2) auditur] Praestita scilicet legitima cautione: sic enim explicari oportet secundum adnotationem. . . . .

3) actio, quae ex infitiatione] Hoc non solum in Legis Aquiliae actione, verum etiam in furti actione obtinet: nam si commodatarius furtum in re commodata commisit, commodatori tam commodati quam furti actio competit: potest quidem commodator alterutra experiri: altera autem instituta alteram perimit, modo ipso iure, modo per exceptionem. Nam si prius furti egerit, etiam commodati actio extinguitur: sed si commodati prius egerit, furti actioni exceptio obstat. Qui commodati egerit et decem forte aureos consecutus est, si postea ex Lege Aquilia agat, et res quindecim aureis digna inveniatur, quia iudex ad annum proximum vel triginta dies se refert et maius pretium spectat, necesse habet, decem aureos, quos per commodati actionem consecutus est, condemnationi ex actione Legis Aquiliae imputare. Quod igitur circa finem tit. 9. lib. 3. Institutionum dicitur, si plures ex eadem causa actiones subsint, nunquam alteram altera tolli, ita intellige, ut non extingatur eius nomine, quod plus ea continetur: nam extinguitur quoad summam concurrentem. Idem Ulpianus eodem libro tit. . . dig. 43. dicit, si plures ex eadem causa actiones sunt, una actorem debere experiri. Haec ait lib. 47. Digestorum. Altera expertus alteram amittit quoad summam concurrentem, ut hoc loco ait Ulpianus.

Legis Aquiliae actio hoc privilegium habet, ut retroagatur: et res aestimatur, quanti digna erat ante annum, ex quo res commodata est: non retrocedit autem, nec retrorsum computatur indefinite, sed quanti intra annum fuerit in solidum.

VIII. Pompon. Et possessio 1) et proprietates rei commodatae penes dominum manet.

1) et possessio] Commodator et proprietatem et possessionem habet: nemo enim commodando dominium transfert.

Stephani. Nota, commodatorem possessionem tantum naturalem sive detentionem in commodatarium transferre: alioquin ipse proprietatem et possessionem rei retinebit.

9. ¹⁾ Καὶ οὐ γίνεται τοῦ χρησαμένου.

ι. ²⁾ Ἐὰν μὴ ἑτέρως τις, παρ' ὃ ἔλαβε, χορήσῃται, οὐκ ἐνέχεται, εἰ μὴ ἀμελεία ³⁾ αὐτοῦ γέγρονε χεῖρον.

μὴ ἑτέρως] Κυρίλλ. Ἐφ' ᾧ ἔλαβεν ὁ χρησάμενος, εἰ τὸ πρᾶγμα χεῖρον γένηται μὴ κατὰ κούλιαν αὐτοῦ, [οὐ] ⁴⁾ κατέχεται.

Ἐὰν δώσω πρᾶγμα διατιμητῆ, εἰ μὲν ἔνεκεν ἐμοῦ, δόλον μόνον χρεωστῆ· εἰ δὲ διὰ τὸ χορήσιον αὐτοῦ, καὶ ἀκριβεστάτην φυλακὴν, καὶ ἔχει τὴν περι κλοπῆς εἰς τὸ διπλάσιον ἀγωγὴν. εἰ δὲ ἐν τῷ φέρεσθαι πρὸς με ἀπώλετο, εἰ μὲν ἐγὼ εἶπον, διὰ τοῦ ἀπολέσαντος πεμφθῆναι, ἐμὲ ὄρα ἢ ἀπώλεια· εἰ δὲ μὴ, τὸν πέψαντα· ὑπόκειται γὰρ ῥαθυμίᾳ· ἔὰν μέντοι δι' αὐτὸν ἐδόθῃ.

ἔὰν δώσω] Κυρίλλ. Εἰ πρᾶγμα δώσω σοι διατιμήσασθαι, εἰ μὲν δι' ἐμὴν χρεῖαν, δόλον ἀπαιτῶ· εἰ δὲ διὰ σὴν, καὶ κοινοῦ δύναν· διὸ καὶ φούρι κινήσεις. εἰ δὲ καὶ πέμπεις μοι αὐτὸ [καὶ] ⁵⁾ ἀπόληται, εἰ μὲν ἐγὼ εἶπον, διὰ τίνος πέμψαι, οὐ κατέχη ⁶⁾. εἰ δὲ διὰ σὴν χρεῖαν ἐδόθη, κούλιαν ἀπαιτῶ, ὅτι διὰ τοιοῦτον ἔπειμας· εἰ δὲ δι' ἐμὴν, δόλον μόνον. Ἐρωτ. Οἶον ⁷⁾ δὲ ἀγωγὴν ἔχει ὁ δεδικῶς πρᾶγμα τινὶ ἐπὶ τῷ διατιμήσασθαι; Στεφ. Εἰ μὲν οἶδε καὶ πέπεισται παρ' αὐτῷ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἐπιφημίζει δὲ τὴν ἀπώλειαν λαβῶν, βουλόμενος ἀποκερδαίνει, καὶ ἀρρωμονεῖ, ἔχει κατ' αὐτοῦ τὴν ἰν ἔμ, τὴν ἀδ ἐπιβένδου, τὴν φούρι καὶ τὸν φούριβον κοινοῦ δικαίου· εἰ δὲ νομίζει ἀληθῆ τὴν ἀπώλειαν εἶναι καὶ ἀμφιβαλῶν οὐ δύναται ἀποδείξει, παρὰ τῷ λαβόντι τὸ πρᾶγμα εἶναι, τότε τὴν προσηκόντως βεβῆς κινεῖ. καὶ τοῦτο μανθάνεις ἐν τῷ ἡ. βιβ. τοῦ παρόντος συντάγματος tit. ε. dig. ε. Οὐλιανῶ ἡτῶ.

τὸν πέψαντα] † Τοῦτο νόσον, εἰ μὴ διὰ χορήσιμον οἰκέτου καὶ ἐπιτηδείου ἔπειμας τὸ πρᾶγμα ὁ χρησάμενος· τότε γὰρ οὐκ ἐνέχεται, ὡς τὸ κ. κεφάλαιον τούτου τοῦ τίτλου φησὶν. [Sch. b. II. 83.]

ια. Παῦλ. Ὅφειλε γὰρ δι' ἐπιτηδείου αὐτὸ πέμψαι.

ὄφειλε γὰρ] Στεφ. Ἐχοῦν γὰρ αὐτόν, ὡς ὄφειλοντα καὶ κοινοῦ δύναν ἐπὶ τῷ πρᾶγμα, πάντων ἐπιτηδειοτάτων πρὸς τὴν τῆς μετακομιδῆς ἐπιλέξασθαι διακονίαν.

ιβ. Οὐλπ. β) Εἰ δὲ δι' ἐμὲ ἐδόθη, δόλον χρεωστῆ.

Πεμφθεὶς παρὰ τοῦ δεσπότην δούλος ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι ⁸⁾ τὸ χρησθέν, λαβῶν αὐτὸ ἔφυγεν. εἰ μὲν ὁ δεσπότης ἐκέλευσεν αὐτῷ δοθῆναι, αὐτῷ ἀπώλετο· εἰ δὲ διὰ τὸ μόνον ὑπομῆσαι, γενέσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἔπειμας αὐτόν, τῷ χρησαμένῳ ἀπώλετο.

ιγ. ⁹⁾ Ἐὰν μὴ φαινομένου τοῦ χρησθέντος λάβῃ τὸ τίμημα διὰ τῆς περι τῶν ἐν χορήσει διδομένων κινουμένης, ὁ δεσπότης ἀσφαλίζεται, ὡς εὐρίσκων αὐτὸ δίδωσι τῷ χρησαμένῳ.

ἔὰν μὴ φαινομένου] Κυρίλλ. Εἰ μὴ φαινομένου τοῦ πρᾶγματος καταδικασθῆ ὁ χρησάμενος, ἀσφάλειαν ἀπαιτεῖ τὸν δεσπότην, ὡς εἰ εὐρεθῆ, παρέχει αὐτό.

Στεφ. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ καταδικῆ δεσπότην οὐ ποιεῖ τὸν κομμοδαταρίον, εἰ μὴ πάρεστιν, μήτε ἐστὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ κατοχὴν, εἰκότως κενώτερα προσήκον ἐστὶ λαβεῖν αὐτόν παρὰ τοῦ δεσπότην τοῦ πρᾶγματος, καὶ οὕτω τὴν ἐκ τῆς ἰουδικατικῆς καταβαλεῖν. τοιοῦτον γὰρ, ἐν ᾧ μὴ ἐστὶν ἐν κατοχῇ τοῦ πρᾶγματος ὁ καταδικασθῆς, οὐ γίνεται τούτου δεσπότης διὰ τῆς

IX. Nec res fit commodatarii.

X. Si non alium usum ¹⁾ fecerit, quam in quem accepit, non tenetur, nisi culpa eius deterior res facta sit. L. 9. D. XIII. 6. L. 10. D. eod.

1) non alium usum] Qui rei usum eum fecit, in quem eam accepit, non tenetur, si res citra culpam eius deterior facta sit.

Si dedi ²⁾ rem aestimatori, si quidem mea causa, L. 10. §. 1. dolum duntaxat praestat: sin autem propter eius utilitatem, et exactissimam custodiam praestat, et furti in duplum actionem habet. Sed si, dum ad me referretur, perit, si quidem dixi, ut per eum referretur, per quem perit, me spectat periculum: sin minus, eum qui misit ³⁾: propter culpam enim tenetur: si tamen sui causa res ei data sit.

2) si dedi] Cyrilli. Si rem dedi tibi aestimandam, si quidem mea causa, dolum praestas: sin tua causa, et custodiam praestas: quapropter et furti ages. Sed et si rem mihi miseris eaque interierit, si quidem dixi, per quem mitteretur, non teneris. Quodsi tua causa res data sit, culpam praestas, quod per eiusmodi hominem rem miseris: si mea causa, dolum tantum praestas. Interrogatio. Quam autem actionem habet is, qui alteri rem aestimandam dedit? Stephani. Si quidem scit et persuasum ei est, rem apud eum esse, praetendit autem interitum, qui eam accepit, dum lucrum facere vult, et rem non restituit, adversus eum actionem in rem, ad exhibendum, furti et conditionem furtivam habet. Sed si revera rem periisse putat, et dubitans probare non potest, rem apud eum, qui eam accepit, esse, praescriptis verbis agit. Hoc discis lib. 8. huius partis tit. 5. dig. 6. quod est Ulpiani.

3) eum qui misit] Hoc intellige, nisi commodatarius rem per servum bonae frugi et idoneum remiserit: tunc enim non tenetur, ut ait cap. 20. hui. tit.

XI. Paul. Debet enim ¹⁾ per idoneum hominem L. 11. eam remittere. D. eod.

1) debet enim] Stephani. Nam cum custodiam quoque in re praestet, hominem maxime idoneum ad rei transferendae ministerium eligere debebat.

XII. Ulpian. Si vero mea causa data res sit, L. 12. pr. dolum praestat. D. eod.

Missus a domino servus, qui rem commodatam §. 1. repeteret, cum eam recepisset, aufugit. Si quidem dominus iussit ei dari, ei perit: si vero commonendi causa, ut redderetur, eum miserit, commodatario perit.

XIII. Si non apparentis ¹⁾ rei commodatae pre- L. 13. pr. tium commodati actione acceperit, dominus cavet, D. eod. ut, si rem repererit, eam commodatario praestet.

1) si non apparentis] Cyrilli. Si re non apparente commodatarius condemnatus sit, postulat, a domino sibi caveri, ut rem, si reperta fuerit, praestet.

Stephani. Cum enim condemnatio dominum commodatarium non efficiat, nisi praesens sit, neque res in detentione eius sit, merito caveri ei a domino rei debet, quo facto ex re iudicata solutionem praestat. Nam, si in possessione rei condemnatus non sit, condemnatione eius dominus non fit, ita ut nec, si solverit, dominus

1) §. Deest in Cod. Coisl. Habet Fabr. 2) ι. Deest in Cod. Coisl. in fine versus ἄμε et initio sequentis versus ἀμελεία. 3) Deesse videtur οὐ, quod sensus et textus Digestorum postulat. In Cod. Coisl. οὐ omittitur. Inserui et uncis inclusi. 4) καὶ deest in Cod. Coisl. Inserui et uncis inclusi. 5) Cod. Coisl. ἀπόληται. 6) Cod. Coisl. κατέχεται. Sed legendum κατέχη. 7) Cod. Coisl. οἶον. Mallem ποταν. 8) Οὐλπ. Fabr. Deest in Cod. Coisl. 9) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἀποδοθῆναι. d) ιγ. Fabr. Deest signum numerale in Cod. Coisl.

καταδίκης, ὅτι οὐ καταβαλὼν δεσπότης γίνεται, τοῦ πράγμα-
τος, ὡς εἶπον, μὴ παρόντος, μήτε ὅπως ὑπὸ τὴν αὐτοῦ κατο-
χήν. ἢ δὲ καὶ συμβῶν οὕτως εἰ καυτίων παραμεληθῆ, δύναιται,
τοῦ πράγματος ὑπὸ τὴν δεσπότην κατοχήν γινομένου, τὴν
κοιτησίαν κομμοδαί κινεῖν κατ' αὐτοῦ, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ
ιζ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. φησίν. ἀναγνωθὶ δὲ καὶ τὴν ἐπ'
αὐτῷ τῷ διγ. κειμένην παραγραφήν, εἰδώς, ὅτι καὶ πονη-
κασίαν ἐπὶ τῶν τοιοῦτοτρόπων θεμάτων ἔχει ὁ καταδικασθεὶς
καὶ τὴν τῆς δίχης προσάγων διατίμησιν, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ β'.
βιβ. τῶν δὲ ἰουδικίαι τιτ. προσφορῶ.

L. 13. §. 1. Ἐὰν ὁ λαβὼν ἐπὶ τῷ γυμνάσαι πρῶγμα κερδάνῃ^{e)}
D. XIII. 6. ἐξ αὐτοῦ ἴσως γὰρ ὑποζύγια ὄντα ἐμισθώσεν· ἀποδί-
δωσι καὶ τὸ κέρδος· οὐτε γὰρ ὀφείλει τις κερδαίνειν
ἀπὸ πράγματος, ἐφ' ᾧ οὐκ ἐγκινδυνεύει^{f)}.

ἐὰν ὁ λαβὼν] Κυρίλλ. Ὁ λαβὼν τι εἰς δοκιμασίαν, εἰ
τι κερδαίνει ἐξ αὐτοῦ, ἀπαιτεῖται· οὐδεὶς γὰρ κερδαίνει ἀπὸ
πράγματος, ἐφ' ᾧ οὐκ ἐγκινδυνεύει.

Στεφ. Ποία δὲ ἀγωγή κατέχεται ὁ βουλευθεὶς ἀγοράσαι
τὸ ὑποζύγιον καὶ λαβὼν ἐπὶ τῷ τοῦτο γυμνάσαι; δηλοῦσι τῇ
πραεσκόπτει βέβησις.

† Ζητεῖ βιβ. ιζ'. τιτ. α'. κεφ. ι'. θεμ. α'. καὶ β'. πότε
τὴν μὲν ζημίαν ἐπιγνώσκει τις, οὐ μὴν κερδαίνει. ζητεῖ καὶ
τοῦ β'. τιτ. τοῦ ιβ'. βιβ. . . . καὶ τοῦ αὐτοῦ τιτ. κεφ. δ'.
ἐξ ὧν μάθης, κερδαίνων τις ἐκ τοῦ πράγματος τὴν ζημίαν
ἐπιγνώσκει. [Sch. c. II. 84.]

L. 13. §. 2. Ἐὰν^{g)} χρήσω ἢ ἐντεῖλωμαι τῷ καλῇ πίστει δου-
D. eod. λεύοντί μοι ἐλευθέρῳ, ἔχω κατ' αὐτοῦ τὴν περὶ τῶν ἐν
χρήσει δεδομένων ἀγωγῆν, καὶ τὴν περὶ ἐντολῆς ἤτοι
προτροπῆς, καὶ τὴν πραεσκόπτει βέβησις^{h)}, κἂν μὴ
γνώμηςⁱ⁾ ἤμην τοῦ ἐνοχοποιῆσαι αὐτόν.

τῷ καλῇ πίστει δουλεύοντί μοι ἐλευθέρῳ] Τοῦ
ἄνω. Εἰλικὸς γὰρ βόνα φίδε ἐμισθώσεν, ὥστε μὴ δοκεῖν κλέ-
πτειν ἢ ἐγκινδυνεύειν. τοῦτο ὡς ἐπὶ τοῦ Κέλσου φησὶν ὁ
Πομπώνιος, δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι κατὰ τὸν Κέλσον τῶς ἀρ-
μοῖται ἀγωγή ἐπέτιογε σαφῶς καὶ ἀνευδοκίως ὁ Παῦλος
ἐν τῷ ιη'. διγ. τοῦ δὲ νεγοῖο γέστο τῶν πρώτων κατὰ τοῦ
βόνα φίδε δουλείουτος τὴν νεγοῖοροου γεστοροου δέδωκε τῷ
ρομζομένο δεσπότη καὶ ἐντεῖλωμένῳ τῷ βόνα φίδε δουλεύοντι
τοσοῦτον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Κέλσος ἀμφιβάλλει, εἴτε ἢ μανδαί,
εἴτε ἢ πραεσκόπτει βέβησις παρέχεται· οἷδε γὰρ, μὴδὲ ἔτερον
αὐτῶν κατὰ τῶς ἀρμοῖται. ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀνήγαγεν ὁ
Πομπώνιος καὶ ταῦτα ἀμφιβάλλοντα, ὅτι τῶς ἀρμοῖται καὶ
κατὰ τὸν Κέλσον ἀγωγή κατὰ τοῦ βόνα φίδε δουλεύοντος.
δηλον δὲ, ὅτι ἢ νεγοῖοροου γεστοροου, ὡς ὁ Παῦλος ἀνε-
δοκίως ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ φησίν.

Τοῦ ἄνω. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος λέγει βιβ. γ'. τιτ. ε'.
διγ. η'. μὴ ἔχειν χώραν τὴν μανδαί. ἀναγνωθὶ καὶ βιβ. μα.
τιτ. α'. διγ. νδ'. Πομπώνιος.

† Περὶ δὲ τοῦ τῶν καλῇ πίστει δουλεύοντά μοι ἐλευθέρου
διοικήσαντα τὰ ἐμὰ ἔχειν κατ' ἐμοῦ ἀγωγῆν, καμὲ κατ' αὐτοῦ,
ζητεῖ βιβ. ιζ'. τιτ. α'. [Sch. d. II. 84.]

† Μᾶλλον γὰρ ἰσχύει τῆς ὑπονοίας ἢ ἀλήθειας. [Sch. d. II. 84.]

† κ) μεταξὺ δούλου καὶ δεσπότην συναλλάγμα οὐ συν-
σταται. [Sch. e. II. 84.]

κἂν μὴ γνώμης ἤμην] Κυρίλλ. Ὁ μὴ ἔχων γὰρ ψυχὴν
ἐνοχοποιεῖται ἐξ ἀγωγῆς, ὡς ἰνδὲβιτον καταβαλὼν. σημείωσαι,
ὅτι συμβαίνει καὶ παρὰ τὴν τοῦ συναλλάγματος διάθεσιν ἐνο-
χὴν τιθεσθαι παρὰ τὸν καθόλου κανόνα καὶ παρὰ τὸ ἥτις
εἰρημένον ἐν τῷ ιδ'. καὶ κθ'. διγ. τοῦ κομμοδαί τῶν δὲ ἰου-
δικίαι. διὰ τοῦτο δὲ ὁ καταβαλὼν τὸ ἰνδὲβιτον ἔχει κατὰ τοῦ
λαβόντος ἐνοχὴν, ὅτι κἂν μὴ ψυχὴν ἐνοχοποιεῖν ἔχη, ἀλλ' οὐκ
αὐτῷ τοιῶν ὅτι κατέβαλεν αὐτῷ, δοκεῖ νεγοῖορον πρὸς αὐτόν
ἐγγεφίξεν, ὡς φησὶν ὁ Οὐλιπιανὸς ἐν τῷ λγ'. διγ. τοῦ ἰνδὲ-
βιτου κοινδικιῶν τοῦδε τοῦ συναλλάγματος· τοῦτο γὰρ ποιεῖ
τὸν χρῆσάμενον καὶ τῇ φοῦρτι κατέχεται, τὸ εἰδέναι, μὴ βου-

fiat, si res, ut dixi, neque adsit, neque in eius deten-
tione sit. Vel si contigerit cautionem negligi, potest,
si res in manus domini venerit, contraria commodati
actione adversus eum uti, ut Paulus ait dig. 17. huius
tituli. Lege quoque adnotationem eodem digesto positam,
sciens, Publicianam quoque eiusmodi casibus competere
ei, qui condemnatus litis aestimationem obtulit, ut lib. 2.
eorum, qui de iudiciis sunt, titulo congruo didicisti.

Si is, qui accepit²⁾ rem experiendam, quaestum
ex ea fecerit: veluti si iumenta sint, eaque locaverit,
lucrum etiam praestat: neque enim quis quaestum
facere debet ex re, quae periculo eius non sit.

2) si is, qui accepit] Cyrilli. Qui experiendum
quid accepit, si quem quaestum ex eo fecit, hunc prae-
stat: nemo enim ex re quaestum facit, quae periculo
eius non est.

Stephani. Quanam autem actione tenetur is, qui iu-
mentum emere voluit et illud experiendum accepit?
Actione scilicet praescriptis verbis.

Quaere lib. 17. tit. 1. cap. 10. them. 1. et 2. quando
quis damnum sentiat, nec lucrum faciat. Quaere et tit. 2.
lib. 12. . . . . et eiusdem tit. cap. 4. ex quibus disces,
eum, qui quaestum ex re facit, damnum agnoscere.

Si commodavero vel mandavero libero homini,
qui bona fide mihi serviebat³⁾, adversus eum commo-
dati, et mandati, et praescriptis verbis actionem habeo,
quamvis ea mente non fuerim⁴⁾, ut eum mihi obli-
garem.

3) libero homini, qui bona fide mihi ser-
viebat] Anonymi. Fortasse enim bona fide eum locavit,
ita ut furari vel periclitari non videretur. Hoc quasi a
Celso relatum dicit Pomponius, ostendere volens, Celso
auctore interdum competere actionem. Alioquin diserte et
sine ulla dubitatione Paulus dig. 18. tit. de negotiis ges-
tis partis primae Digestorum adversus eum, qui bona
fide servit, negotiorum gestorum dedit actionem ei, qui
dominus esse credebatur et ei, qui bona fide serviebat,
mandaverat: ita, ut ipse quoque Celsus dubitet, num
mandati, an praescriptis verbis actio concedatur: scit
enim, neutram earum proprie competere. Sed ideo eum,
licet de his dubitet, Pomponius retulit, quia interdum
etiam Celso auctore actio contra eum, qui bona fide
servit, competit: actio scilicet negotiorum gestorum, ut
Paulus haud dubie loco laudato ait.

Anonymi. Eodem casu dicitur lib. 3. tit. 5. dig. 8.
mandati actionem locum non habere. Lege et lib. 41.
tit. 1. dig. 54. quod est Pomponii.

Quod liber homo, qui, cum bona fide mihi serviret,
negotia mea gessit, actionem adversus me habeat, et
ego adversus eum, quaere lib. 17. tit. 1.

Veritas enim plus valet, quam opinio.

Nec enim inter servum et dominum contractus con-
sistit.

4) quamvis ea mente non fuerim] Cyrilli.
Nam qui animum alterum sibi obligandi non habet, actio-
nem habet, veluti is, qui indebitum solvit. Nota etiam
citra voluntatem contrahendi nasci obligationem, contra
regulam ubique positam et contra id, quod nominatim
dicitur dig. 14. et 29. tit. commodati lib. de iudiciis.
Ideo autem is, qui indebitum solvit, adversus eum, qui
accepit, actionem habet, quia, licet animum obligandi
eum non habeat, tamen eo ipso, quod huic solvit, nego-
tium cum eo gerere videtur, ut ait Ulpianus dig. 33. tit.
de conditione indebiti huius partis. Hoc enim efficit,

e) Sic Cod. Coisl. Fabr. κερδανῆ. f) Sic Cod. Coisl. Fabr. ἐγκινδυνεύεται. g) Sic Cod. Coisl. Fabr. εἰ. h) Sic Cod.
Coisl. Fabr. τὴν περὶ τῶν προγεγοτότων ἐγγράφων συμφώνων. i) Sic Cod. Coisl. Fabr. γνώμων. k) Ἄνα habet Fabr.
Sed aut legendum μεταξὺ γὰρ κ. τ. λ. aut illud Ἄνα corruptum ex τοῦ ἄνω.

λεσθαι τὸν δεσπότην. ἐτέρῳ δὲ λόγῳ ὑπόκειται φούρτι τῷ δεσπότηι τοῦ πράγματος, παρὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦτο κισθῶν.

ιδ'. Οὐλπ. 1) Ἐὰν εἰδώς, μὴ βούλεσθαι με, χρήσῃ παρὰ τοῦ δούλου μου, ἐνέχῃ μοι καὶ τῆ περι τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀπὸ ἀγωγῆ, καὶ τῆ περι κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἀπαιτήσῃ^{m)}, καὶ τῆ τοῦ πράγματος ἀπαιτήσῃ.

ιε'. Παῦλ. n) Καὶ ὁ ἐν εἰδήσει νεμόμενος ἀλλότριον δύναται κισθῶν αὐτό.

καὶ ὁ ἐν εἰδήσει] † Πλὴν, εἴγε χρήσεται ἀλλότριον πράγματι κατὰ γνώμην τοῦ δεσπότητος τις, εἴτα χρήσεται τοῦτο, ἀρα καὶ οὕτως ὑπόκειται τῆ περι κλοπῆς ἀγωγῆ; καὶ μάλα. ὁ γὰρ τῷ χρησθέντι ἄλλως καὶ ἐφ' ἐτέρου χρησάμενος ὑπόκειται τῆ φούρτι, ὡς κεφάλαιον ε'. καὶ θεμ. ε'. τοῦ παρόντος τι. καὶ βιβ. ζ'. τι. ιβ'. κεφ. μ. [Sch. f. II. 84.]

ις'. Μάρκελ. o) Ὅθεν καὶ ὁ κλέπτης καὶ ὁ νομεὺς ἔχει τὴν περι τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῆν.

καὶ ὁ κλέπτης] Τοῦτο νόησον, ἔνθα δόλος καὶ μόνον τὴν ἀγωγῆν ἐκομίτησεν· τότε γὰρ ὁ κλέπτης καὶ ὁ πρᾶδων τὴν κομμοδάτι κατὰ τοῦ χρησάμενου παρ' αὐτῶν κινεῖ ἀπὸ δόλου κομμιτενομένην, ὡς εἴρηται. οὕτω δύναται καὶ τὴν φούρτι καὶ αὐτοῦ κινεῖν, ἐὰν ἄλλως, ἢ περ' ἔλαβεν παρ' αὐτῶν, χρήσεται τῷ πράγματι.

Στεφ. Κανονικῶς ὁ βόνα φίδε νομεὺς οὐ δύναται καθ' ἐτέρου φούρτι κινεῖν, ὡς ὁ Οὐλιανὸς ἐν τῷ μζ'. τῶν διγ. βιβ. φησίν.

Τοῦ Ἄνων. Καὶ ὁ μάλα φίδε νομεὺς καὶ ὁ κλέπτης παραθέμενοι ἔχουσι τὴν δεπόσιτι. διαφέρει γὰρ αὐτοῖς, καθ' ὃ ἐνέχονται, ὡς βιβ. ις'. τι. γ'. διγ. α'. θεμ. κδ'.

ιζ'. Οὐκ ἔρρωται τὸ συμφωνεῖν, μὴ ἐνέχεσθαι ἀπὸ δόλου τὸν χρησάμενον.

οὐκ ἔρρωται τὸ συμφωνεῖν] Κυρίλλ. Οὐδεὶς πακτεύει μὴ ἀπαιτεῖσθαι δόλου.

Τοῦ Ἄνων. Τοῦτο νόησον περι τοῦ μέλλοντος γενέσθαι δόλου· τὸν γὰρ γενόμενον καὶ χρεωστηθέντα δόλου δυναμέσθαι διὰ πάκτου συγχωρεῖν, ὡς ἐν τῷ δὲ πάκτι τῶν πρώτων εἴρηται.

† Ζῆτει βιβ. ια'. τι. α'. κεφ. ζ'. θεμ. ζ'. Ζῆτει καὶ τοῦ ἐξῆς τι. τοῦ παρόντος βιβ. κεφ. α'. θεμ. γ'. [Sch. g. II. 84.]

Καὶ ἄνευ τῆς ἐναγωγῆς κινεῖται ἢ ἀντεναγωγῆ. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ πιασῶν τῶν ἀντεναγωγῶν^{p)}.

ἄνευ τῆς ἐναγωγῆς] Κυρίλλ. Αἱ κωντραῖα ἀγωγὰ καὶ ἄνευ τῶν διρέκτων κινούνται.

Στεφ. Σημειῖσαι, ὅτι ἐπὶ τῶν ἀμοιβαιῶν ἀγωγῶν δυνατὸν ἐστὶ τὴν κωντραῖαν κινεῖσθαι καὶ τῆς διρέκτας μὴ κινουμένης.

† Ζῆτει κεφ. ιγ'. τοῦτου τοῦ τι. θεμ. παρατελενταῖον. πρὸς ἐκεῖνο γὰρ θεμάτιζε τὸ παρόν. Τὸ κείμενον· Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ πιασῶν τῶν ἀντεναγωγῶν. [Sch. h. II. 84.]

Ὁ μερικὸς κληρονόμος ἐξ οἰκείου ἔργου εἰς δλόκληρον ἐνάγεται.

ὁ μερικὸς κληρονόμος] Τοῦ Ἄνων. Ἦτοι pro parte. ὁ δὲ δυναμένος ἀποκαταστῆσαι εἰς ὀλόκληρον ἐνάγεται, ὡς διγ. γ'.

ἐξ οἰκείου ἔργου] † Τουτέστι, πιασματος· οἷον ἦνικα τὴν ἐπίκουρον οἰκίαν ἐμπρήσει ἢ τὸν ἐπίκουρον δούλον φανεύσει. [Sch. i. II. 84.]

Ὁ κισθῶν ὀφείλει, εἴ τι βούλεται, συμφωνεῖν ἐν ἀρχῇ· μεθὸ γὰρ χρήσει, οὐ δύναται πρὸ καιροῦ ἀραι-

ut commodatarius furti quoque teneatur, nempe quod scit, dominum nolle. Alia autem ratione domino rei furti tenetur, si contra voluntatem eius rem commodat.

XIV. Ulpian. Si sciens, me nolle, a servo meo L. 14. commodatum acceperis, et commodati, et furti in D. XIII. 6. duplum actione, et conditione furtiva mihi teneris.

XV. Paul. Etiam qui sciens 1) rem alienam pos- L. 15. sidet, eam commodare potest. D. eod.

1) etiam qui sciens] Verum si quis voluntate domini re aliena utatur, deinde eam alteri commodet, numquid et ita furti actione tenetur? Utique. Nam qui re commodata aliter utitur, furti tenetur, ut cap. 5. et them. 5. huius tit. et lib. 60. tit. 12. cap. 40.

XVI. Marcell. Unde et fur 1) et praedo habent L. 16. commodati actionem. D. eod.

1) et fur] Hoc accipe, si dolo tantum actio commissa sit: tunc enim fur et praedo commodati actionem dolo commissam adversus eum habent, qui ab his commodatum accepit, ut dictum est. Sic etiam furti cum eo agere possunt, si alium rei usum fecerit, quam in quem accepit.

Stephani. Bonae fidei possessor regulariter adversus alterum furti agere non potest, ut Ulpianus lib. 47. Digestorum ait.

Anonymi. Et malae fidei possessor et fur, si deposuerint, depositi actionem habent. Interest enim eorum, quatenus tenentur, ut lib. 16. tit. 3. dig. 1. them. 24.

XVII. Non valet pactum 1), ne commodatarius L. 17. pr. ex dolo teneatur. D. eod.

1) non valet pactum] Cyrilli. Nemo pacisci potest, ne dolum praestet.

Anonymi. Hoc intellige de dolo futuro: quod enim dolo iam factum est et praestari debet, pacto remittere possumus, ut tit. de pactis partis primae Digestorum dicitur.

Quaere lib. 11. tit. 1. cap. 7. them. 6. Quaere et sequentis tituli huius lib. cap. 1. them. 3.

Etiam sine principali actione 2) contraria com- L. 17. §. 1. modati actio movetur. Idem in omnibus contrariis D. eod. actionibus obtinet.

2) sine principali actione] Cyrilli. Contrariae actiones etiam sine directis moventur.

Stephani. Nota in actionibus mutuis fieri posse, ut contraria moveatur, etiamsi directa actum non sit.

Quaere cap. 18. hui. tit. them. penult. Secundum illud casum huius finge. Textus: Idem et in omnibus contrariis actionibus.

Heres ex parte 3) ex suo facto 4) in solidum L. 17. §. 2. convenitur. D. eod.

3) heres ex parte] Anonymi. Id est, pro parte: qui vero rei restituendae facultatem habet, in solidum convenitur, ut dig. 3.

4) ex suo facto] Hoc est, delicto: puta, si communes aedes incenderit, vel servum communem occiderit.

Qui commodat 5), ab initio, si velit, pacisci de- L. 17. §. 3. bet: postquam enim commodavit, ante tempus defini- D. eod.

1) Οὐλπ. Fabr. Deest in Cod. Coisl. m) Sic Cod. Coisl. Fabr. τῆ περι κλοπῆς εἰς το διπλάσιον καὶ τῆ περι τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῆ. n) Παῦλ. Fabr. Deest in Cod. Coisl. o) Fabr. Μάρκελ. Deest in Cod. Coisl. p) τὸ αὐτὸ — ἀντεναγωγῶν habet Cod. Coisl. Deest apud Fabr.

ρεισθαι τὸ χρησθέν· ἴσως γὰρ ἐχρησάς μοι πτυκτὴν^{q)} εἰς τὸ ἐν αὐτῇ προσγράψαι μοι τὸν χρεώστην μου, ἢ ξόλα εἰς ὑπόφωτον. εἰ γὰρ καὶ ἐν εἰδήσει αὐτὰ ἐπι-
πογα παράσχῃς, ἐνέχη τῇ κατὰ τῶν ἐν χρήσει λαμβανόντων ἀγωγῇ. καὶ ἀρξάμενος γὰρ τὰ τοῦ ἀπόντος διοικεῖν, οὐκ ἀζημίως αὐτὰ καταλιμπάνει· εἰ μὴ γὰρ αὐτὸς διώκησεν, ἴσως ἂν ἕτερος διώκησεν. καὶ τὴν ἐντο-
λὴν ἐκουσίως μὲν ὑποδέχεται τις, ἐξ ἀνάγκης δὲ πληροῖ.

ὁ κισροῦν] Ὁ χρήσας, εἰ μὴδὲν συνεφώνησεν, παρὰ καιρὸν οὐ καλῶς ἀπαιτεῖ τὸ κομμοδατὸν· συναλλάσσει μὲν γὰρ ἀ-
φαιρέτως, κατέχεται δὲ συναλλάξας, ὡς περὶ καὶ ὁ νεγοτιόρουμ γέστωρ καὶ ὁ ἐνταλθεὶς τι. διὸ εἰ διφθέρως μοι χρήσεις ἐπὶ τῷ γενέσθαι μοι χειρογράφων, ἢ ὑποσθώματα, καὶ ταῦτα παρὰ καιρὸν ἀφέλῃς, ἢ εἰδὼς σαθρὰ δώσεις, κατέχη τῇ κοι-
ντροία κομμοδατὶ. σημειώσαι, ὅτι τὸ κισροῦν προαιρέσεως ἐστὶν καὶ οὐκ ἀνάγκης.

πρὸ καιροῦ ἀφαιρεῖσθαι] † Ὁ δὲ προκάριον ἐπὶ χρόνον δοῦς, δύναται καὶ πρὸ τοῦ χρόνου λαμβάνειν αὐτό, ὡς βιβ. νη. τι. κδ. κεφ. ιβ'. [Sch. k. II. 84.]

ἐν εἰδήσει] Σημειώσαι, ὅτι, κὰν ἐπιβλαβὲς πρῶγμα χρήσει τίς τινι ἀγνοῶν, οὐ κατέχεται τῇ κομμοδατὶ.

ἀρξάμενος τὰ τοῦ ἀπόντος διοικεῖν] Μὴ νομί-
σης, ἐναντίον εἶναι τοῦτο τῷ κειμένῳ ἐν τῷ δὲ τουτέλις μονοβ. τι. ζ. διγ. λη'. ἐνθα φησὶν ὁ Παπιαῖος, ὅτι δύναται ὁ νεγο-
τιόρουμ γέστωρ καὶ ἐν πρῶγμα διοικήσας ἀποστήναι τῶν λοι-
πῶν, ὡν μὴ τὸ ἦμαρ. ἐνταῦθα γὰρ φητέον, ὅτι τῆς διοικήσεως πάντων ἦρατο τῶν πραγμάτων.

ἐξ ἀνάγκης δὲ πληροῖ.] Δηλονότι τὸ ἀρχθέν, ἐπεὶ-
τογε δύναται ὁ τὸ μανδάτον δεξαμένος ἰντέγρα φέ παραιτεῖσθαι τὸ μανδάτον.

L. 17. §. 4. Ὁ χρήσας δύο κεχωρισμένα πρῶγματα δύναται
D. XIII. 6. περὶ τοῦ ἐνὸς κινεῖν τὴν περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῆν· εἰ δὲ ἐν ἑστίν, οὐ δύναται κινεῖν περὶ τῶν καθ' ἑκάστου μερῶν αὐτοῦ.

δύο κεχωρισμένα πρῶγματα] Εἰ δύο πρῶγματα χρήσω, καὶ ἐν ἀπαιτῷ, εἰ μὴ ἦν ὄνται, ὡς ὁ τροχὸς τῆ ἀμάξης.

Steph. Χρηθὲ τὸν οὕτω κινεῖν φυλάττειν ἑαυτῷ τὸ ἀπύκτιον, ἵνα μὴ δόξῃ ἕλατον ἀπαιτεῖν ἐν εἰδήσει.

L. 17. §. 5. Ἐὰν ἀπολλυμένον τοῦ πρῶματος λάβῃς παρ' ἑμοῦ
D. eod. διὰ τῆς περὶ τῶν ἐν χρήσει διδομένων ἀγωγῆς τὸ τίμημα, καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα τὸ πρῶγμα, ἢ αὐτὸ ἢ τὸ τίμημα διὰ τῆς ἀντεναγωγῆς^{r)} δίδεται μοι.

ἀπολλυμένον τοῦ πρῶματος] Κυρίλλ. Εἰ τὴν δια-
τήμωσιν λάβῃ ὁ χρήσας, εἴτα δρᾶζεται τοῦ πρῶματος, διὰ τῆς κομμοδατὶ ἀπαιτεῖται ἢ τὸ πρῶγμα ἢ ὁ τι ἔλαβεν.

Steph. Ἴδου ἐνταῦθα σημειώσαι, ὅτι ἐν ᾧ μὴ ἐστὶν ἐπὶ κατοχῇ τοῦ πρῶματος ὁ χρησάμενος, κὰν καταδικασθεὶς καταβάλλῃ^{s)} τὴν τουτου διατήμωσιν, οὐ γίνεται τουτου δεσπο-
της. ἢ γὰρ ἂν ἐν ἑμέ, καὶ οὐ κοινοτροίαν ἐκίνει κομμοδατὶ ἀγωγῆν, διὰ τὸ ἀδικαστικῶς κείμενον ἐν τῷ ε'. διγ. του παρόν-
τος τι. τουτο αὐτὸ ἔγνωσ καὶ ἐν τῷ σίνε καῦσα κωνδικτικῶν, ὅτι κωφεύς τῆς ἐσθήτος κλαπέσης, εἰ καὶ καταβάλλῃ ταύτης τὴν διατήμωσιν, δρᾶζεται δὲ μετὰ ταῦτα τῆς ἐσθήτος ὁ ταύτης δεσπότης, δύναται δι' αὐτοῦ ὁ κωφεύς, λέγω διὰ τοῦ σίνε καῦσα κωνδικτικῶν, τὸ τίμημα, ὁ κατέβουλεν, ἀπαιτεῖν. ὥστε καὶ ἐνταῦθα, εἰ βουληθῇ ὁ χρησάμενος τὸ τίμημα πάντως λαβεῖν, δύναται διὰ τοῦ σίνε καῦσα κωνδικτικῶν, καὶ διὰ τῆς κομμοδατὶ τῆς κοινοτροίας τουτο λαμβάνειν. ἔγνωσ γὰρ ἐπὶ τοῦ ὅθ' τουτρεμ καῦσαι κωνδικτικῶν, καὶ διὰ τῆς ἀπο τοῦ συνα-
λάματος ἀγωγῆς, εἰ τύχοι, βόνα φίδε οὕσης μεθοδεύεσθαι.

L. 18. pr. ιη. ε) Γαι. Ἐπὶ τοῦ χρησθέντος πρῶματος καὶ
D. eod.

q) Sic legendum pro πτυκτὴν, quod et Cod. Coisl. et Fabr. habent. r) Fabr. addit μου, quod deest in Cod. Coisl. s) Cod. Coisl. καὶ λάβῃ. Malim καταβάλλῃ. Nam καὶ λάβῃ aptum non est. t) Cap. 18. pr. in Syn. p. 153.

tum auferre⁶⁾ rem commodatam non potest: fortasse enim pugillares mihi commodasti, ut in eis debitor meus mihi caveret, vel tigna ad fulcimentum. Nam et si sciens⁷⁾ ea vitiosa commodaveris, commodati actione teneris. Nam et qui absentes negotia gerere inchoavit⁸⁾, impune ea non deserit: nisi enim ille gessisset, alius fortasse gesturus erat. Etiam mandatum sponte quis suscipit, necessario autem implet⁹⁾.

5) qui commodat] Qui commodavit, si nihil pactus est, intempestive commodatum non recte repetit: nam sua sponte quidem contrahit, contractu vero inito, tenetur, sicut et negotiorum gestor et is, cui aliquid mandatum est. Ideo si pugillares mihi commodaveris, ut chirographum mihi exponeretur, vel tigna, et pugillares intempestive abstuleris, vel sciens tigna vitiosa dederis, contraria commodati actione teneris. Nota, commodare voluntatis esse, non necessitatis.

6) ante tempus definitum auferre] Qui autem precario ad tempus dat, potest et ante tempus recipere, ut lib. 58. tit. 24. cap. 12.

7) sciens] Nota, etiamsi rem damnosam ignorans quis alteri commodaverit, eum commodati non teneri.

8) qui absentis negotia gerere inchoavit] Ne putes, hoc contradicere ei, quod libro singulari de tutelis tit. 7. dig. 38. reperitur, ubi Papinianus dicit, negotiorum gestorem et, si unum negotium gessit, ceteris abstinere posse, quae nondum attigit. Nam hoc loco supponendum est, omnium negotiorum administrationem eum attigisse.

9) necessario autem implet] Negotium scilicet inchoatum: alioquin mandatarius integra re mandatum recusare potest.

Qui duas res separatas¹⁰⁾ commodat, de altera commodati actione agere potest: si vero una sit, de singulis eius partibus agere non potest.

10) duas res separatas] Si duas res commo-
daveris, unam quoque repeto, nisi coniunctae sint, ut rota cum curru.

Stephani. Qui vero ita agit, rem non petitam servare sibi debet, ne sciens minus petere videatur.

Si, re deperdita¹¹⁾, a me pretium commodati actione acceperis, et deinde rem inveneris, aut ipsa res, aut pretium contraria commodati actione mihi praestatur.

11) re deperdita] Cyrilli. Si commodator pretium acceperit et deinde rem nactus fuerit, commodati actione petitur aut res, aut pretium, quod accepit.

Stephani. Hoc loco nota, commodatarium, si in possessione rei non sit, licet condemnatus pretium eius solverit, dominum tamen eius non fieri: profecto enim in rem, non contraria commodati actione egisset, propter id, quod indistincte dig. 5. huius tituli dicitur. Hoc ipsum et tit. de conditione sine causa didicisti, fullo-
nem, veste subrepta, si pretium eius solverit, postea autem dominus eam nactus sit, conditione sine causa pretium, quod solvit, petere posse. Itaque et hoc loco, si commodatarius pretium omnino recipere velit, tam conditione sine causa, quam contraria commodati actione hoc consequi potest. Nam in conditione ob turpem causam quoque didicisti, etiam actione ex contractu, quae bonae fidei est, agi.

XVIII. Gai. In re commodata¹⁾ et diligentia

ἐπιμέλεια^{u)} ζητείται, οἷαν τις ἐπιμελέστατος ἐν τοῖς οἰκείοις παρέχεται πράγμασιν, οὐ^{v)} μὴν τὰς συμφορὰς, αἷς οὐ δυνατὸν ἀντιστῆναι· ναυάγια τυχόν, ἢ καταπτώσεις, ἢ θάνατον, μὴ κατὰ δόλον αὐτοῦ ἢ ὁραθμίαν συμβάντα, ἢ ληστῶν ἢ πολεμίων ἐπιδρομῆν, εἰ μὴ λαβῶν ἐπὶ τῷ χορησασθαι ἐν τῷ οἴκῳ, ἀπήγαγεν ἐπὶ ξένης· οὐδὲ τὴν φυγὴν τῶν μὴ εἰωθῶτων φυλάττεσθαι δούλων^{w)}. εἰ δὲ μέλλοντός μου καὶ σοῦ φίλους ἐστῶν παρὰ σοί, δώσω ἄργυρον^{x)}, χρεωστῆς ἐπιμέλειαν^{y)}, οἷαν ἐπὶ τῶν ἐνεχύρων καὶ τῶν προικιμῶν^{z)}.

ἐπὶ τοῦ χρησθέντος πράγματος] Κυρῖλλ. Ὁ χρησόμενος ἐξάκταν δὲλεγεῖται ἀπαιτεῖται, οὐ μὴν τὰ τυχερά, οἷον θάνατον, φυγὴν οἰκετῶν μὴ εἰωθῶτων φυλαττεσθαι, ἐπιδρομῆν ληστῶν καὶ ναυάγια, ἀφ' ὧν ἐξεστὶν αὐτῷ ἐπὶ ξένης τὸ πρᾶγμα λαμβάνειν. ἔνθα δὲ ἐκάτερος ὠφελείται, (τί γὰρ, ὅτι εἰς κοινὸν φίλον ἄργυρόν σοι ἔχρησα;) τότε κοίλπαν ἀπαιτεῖται, οἷαν ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἢ προικιμῶν πράγμασιν.

Στεφ. Ὅτι ὁ χρησόμενος τοιαύτην ἐπιμέλειαν ἐπὶ τῷ χρησθέντι πράγματι χρεωστῆ, οὐχ ὅσην αὐτὸς ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τίθεται πράγμασιν, ἀλλ' ὅσην ὁ ἐπιμελέστατος ἀνὴρ περὶ τὰ οἰκεία τίθεται πράγματα. τοῦτο δὲ νόσον, ἔνθα πρὸς ὠφέλειαν μόνον τοῦ χρησμένου τὸ κομμοδοτὸν ὄρεῖ, ὡς ὁ νομικὸς ἐπιφέρει, ὡς ἔγνωσ, ἐν τῷ ε. διγ. τοῦ παρόντος τίτ.

ἀπήγαγεν ἐπὶ ξένης] Σημειῶσαι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ε. διγ. πότε τῆ τῶν ληστῶν καὶ τῆ τῶν πειρατῶν ἐπιδρομῆν καὶ τῷ κινδύνῳ τοῦ ναυαγίου ὑπόκειται ὁ χρησόμενος.

τῶν μὴ εἰωθῶτων φυλάττεσθαι] Τοῦτο διὰ τοὺς ἀνήθους καὶ τοὺς ἐν δεσμοῖς φησιν, περὶ ὧν ἐν τῷ ε. διγ. φθάσας εἶπεν ὁ Οὐλιανός.

Τοῦ ἄνων. Ποῖοι δούλοι ὠφείλον ἀσφαλῶς φυλάττεσθαι, ἔγνωσ διγ. ε. θεμ. ε.

οἷαν ἐπὶ τῶν ἐνεχύρων] Τοῦ Νομοφύλακος. Ὅσον ἀπὸ τῶν πάλαι ἡθῶν, ἄμεινον ἢν οὕτω μᾶλλον γεγραφῆται χρεωστῆς κοίλπαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐνεχύρων καὶ τῶν προικιμῶν. μέμνησο δὲ, ὅτι ὁμοίωνυμος φωνή ἐστὶν ἢ κοίλπα, τοῦτο μὲν τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιμέλειαν σημαίνουσα, τοῦτο δὲ τὴν μέσσην ἐπιμέλειαν.

Τοῦ ἄνων. Τοιαῦται δόλον καὶ κοίλπαν, οὐ μὴν καὶ δολιγεῖαν. σημειῶσαι αὐτό. καὶ γὰρ ἐν τῷ ἐξῆς τίτ. τοῦτο τοῦ βιβλίου διγ. ιγ. καὶ ιδ. κεῖται ἡθῶς, ὅτι ὁ δανειστὴς ἐξάκταν ἐπιμέλειαν ἐπὶ τῷ ἐνεχύρῳ τίθεσθαι χρεωστῆ. ὡστε, εἷν εἰπωμεν, οἷαν ὁ δανειστὴς ἐπὶ τοῖς ἐνεχύροις ἀπαιτεῖται σπουδῆν, τοιαύτην ἀπαιτεῖται καὶ ὁ τὸ κομμοδοτὸν λαβῶν ἐπὶ τοῦ χρησθέντος πράγματος, ἔνθα μὴ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν χρησάντα ὠφελῆ τὸ πραττόμενον, ἐξάκταν ἀπαιτεῖται σπουδῆν, οἷαν ὁ ἐπιμελέστατος ἀνὴρ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις κατατίθεται πράγμασιν, ὡς καὶ ἐν τῷ εἰρημῶν ιδ. τῆς γ. τῶν ἰνστιτούτων, καὶ ἐν τῷ ιγ. καὶ ιδ. διγ. τοῦ ἐξῆς τίτ. σαφῶς ἐστὶν μαθεῖν. ἵνα οὖν φυγῶμεν τὴν ἐναντιότητα, βέλτιόν ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο καὶ ἐνδοῦζον καὶ κατ' ἑαυτὸν ἀμφιβάλων φησὶν ὁ Γιώσ, οὐχ ὥστε ἀληθείας ἐχούσης. βλέπε γὰρ, ὅτι φησὶν καὶ δοταλίβους. ἐπὶ δὲ τῶν δοταλίων πραγμάτων τοιαύτην ὁ ἀνὴρ ἀπαιτεῖται σπουδῆν, ὅποιαν αὐτὸς ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τίθεται πράγμασιν, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῷ δὲ σπονσαλίβους βιβ. τίτ. γ. διγ. ιζ. φησὶν. Θεόφιλος μέντοι ὁ μακαροῖτης, βουλομενος φυγεῖν τὴν ἐναντιότητα, οὕτως ἐρμηνεύει λέγων, ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἐνεχυριασθέντων πραγμάτων καὶ εἰς προῖκα ἐπιδοθέντων, τοιαύτην παρέχει ἐπιμέλειαν, οἷαν ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ.

Τοῦ ἄνων. Ἐπὶ τῆς προίκος ὁ ἀνὴρ χρεωστῆ, οἷαν ἐν τοῖς οἰκείοις πράγμασιν, ὡς βιβ. κδ. τίτ. γ. διγ. κα.

† Οἷαν ἐπὶ τῶν ἐνεχύρων χρεωστῆ τις φυλακῆν, καὶ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῆς ἀδιατιμῆτο προίκος. [Sch. I. II. 84.]

Ἐὰν ὁ λαβῶν εἰς χορησίαν, ἢ εἰς παραθήκην, ἢ εἰς ἐνεχύρον, βλάβη αὐτῷ, ἐνεχεται πρὸς τῆ ἀπὸ τοῦ^{a)} συναλλάγματος ἀγωγῆ καὶ τῆ^{b)} ἐξ ἀρνήσεως μὲν εἰς τὸ

praestatur, quam diligentissimus quisque rebus suis adhibet: non etiam casus, quibus resisti non potest: naufragia forte, vel ruinae, vel mors, quae sine dolo vel culpa eius accidit, vel latronum hostiumve incursum, nisi quum in hoc accepisset, ut domi uteretur, peregre secum portavit²⁾: neque fuga servorum, qui custodiri non solent³⁾. Quodsi ego et tu amicos apud te ad coenam invitaturi sumus, et ego argentum commodavi, diligentiam praestas, quae in pignoribus⁴⁾ et rebus dotalibus praestatur.

1) in re commodata] Cyrilli. Commodatarius exactam diligentiam praestat, non etiam casum, utputa mortem, fugam servorum, qui custodiri non solent, latronum incursum et naufragia, quas ob causas ipsi rem secum peregre portare licet. Sed si utriusque utilitas vertitur, (quid enim, si communis amici causa argentum tibi commodavi?) tunc culpa praestatur, quae in pignore et rebus dotalibus.

Stephani. Commodatarius in re commodata talem praestat diligentiam, non quam rebus suis adhibet, sed qualem vir diligentissimus rebus suis adhibet. Hoc autem accipe, si ad utilitatem tantum commodatarii commodatum spectat, ut Iureconsultus dig. 5. huius tituli, ut cognovisti, refert.

2) peregre secum portavit] Nota et hic et dig. 5. quando latronum et piratarum incursum et naufragii periculum commodatarius praestet.

3) qui custodiri non solent] Hoc propter impuberes eosque, qui in vinculis sunt, ait, de quibus dig. 5. antea Ulpianus locutus est.

Anonymi. Quales servi custodiri diligenter debeant, didicisti dig. 5. them. 5.

4) quae in pignoribus] Nomophylacis. Secundum antiquum textum melius ita scribendum fuit: culpam praestas, sicut in pignoribus et rebus dotalibus. Memineris, culpae verbum similia denotare, modo diligentiam exactissimam, modo diligentiam mediam.

Anonymi. Hoc est, dolus et culpa, non etiam diligentia. Nota hoc. Nam titulo quoque sequenti huius libri dig. 13. 14. nominatim dicitur, creditorem in pignore exactam diligentiam praestare debere. Itaque, si dicimus, quam diligentiam creditor in pignoribus praestat, eandem a commodatario in re commodata praestari, si non ipsi soli, verum etiam commodatori negotium prod-est, exactam praestat diligentiam, quam vir diligentissimus rebus suis adhibet, ut tam ex tit. 14. lib. 3. Institutionum, quam ex dig. 13. et 14. tituli sequentis commode disci potest. Ut igitur contradictionem evitemus, melius est dicere, Gaium dubitantem et secum ambigentem hoc dicere, non quasi res revera sic se habeat. Vide enim, etiam de rebus dotalibus eum loqui. In rebus autem dotalibus talem maritus diligentiam praestat, qualem rebus suis adhibet, ut Paulus lib. de sponsalibus tit. 3. dig. 17. ait. Theophilus tamen beatae memoriae, contradictionem evitare volens ita interpretatur dicens, sicut in rebus pignori datis et in dotem datis, talem praestat diligentiam, qualem rebus suis adhibet.

Anonymi. In dote maritus diligentiam praestat, quam rebus suis adhibet, ut lib. 24. tit. 3. dig. 21.

Qualem quis in pignoribus custodiam praestat, aut qualem maritus in dote non aestimata.

Si is, qui⁵⁾ rem commodatam, vel depositam, L. 18. §. 1. vel pignori accepit, eam deteriore fecerit, praeter D. XIII. 6. actionem ex contractu etiam ea tenetur actione, quae

u) Sic Fabr. et Syn. quod praefero illi ἐπιμέλειαν, quod habet Cod. Coisl. v) Syn. ἢ. Leuncl. in marg. οὐ. w) Sic Fabr. et Syn. Cod. Coisl. δούλων φυλάττεσθαι. x) Sic Cod. Coisl. et Syn. Fabr. ἄργυριον. y) Syn. male ἀμέλειαν. z) Sic Fabr. Cod. Coisl. τοῖς προικιμῶν. Syn. ἐν τοῖς προικιμῶν. a) τοῦ Cod. Coisl. Deest apud Fabr. b) Fabr. inserit τῆ ἀγωγῆ, quod deest in Cod. Coisl.

διπλοῦν ἀπαιτούσῃ, ἐξ ὁμολογίας δὲ τὸ ἀπλοῦν. ἢ μία δὲ κινουμένη ἀναίρει τὴν ἑτέραν^ο).

ἐὰν ὁ λαβὼν] Σημείωσαι, ὅτι ὁ δανειστής καὶ ὁ τὸ κομμοδάτουμ ἢ τοῦ δεποσίτουμ λαβὼν χεῖρον ποιήσαντες τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἔλαβον, ἐναγονται οὐ μόνον τῇ προσφόρῃ ἀγωγῇ, ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀκουιλίῳ. μιᾶς δὲ κινήσεως ἀναίρειται ἡ ἑτέρα, κατὰ τὸ ἰσομετρον μέντοι, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ ἰζ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου.

Τοῦ Ἄνων. Ἐὶ δὲ τῆς μιᾶς κινήσεως πλέον εὐρεθῆ, κινεῖ τὴν ἑτέραν, ὡς διγ. ζ'.

L. 18. §. 2. D. XIII. 6. Τὰ βρώματα καὶ τὴν^δ) περὶ τὴν ὑγίειαν ἢ τὴν ζήτησιν τοῦ φυγάδος δαπάνην μετρίαν οὖσαν ὁ χρησάμενος παιεῖ· ἢ γὰρ μεγάλη δαπάνη τῆς ἀναζητήσεως καὶ τῆς ὑγείας τὸν χηρῶντα ὀρεῖ.

τὰ βρώματα] Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ βρώματα οὐ μόνον τὴν τροφήν δηλοῦσι. Τί ἐστι ἀλιμεντον καὶ τι οὐ, μανθάνεις βιβ. λη'. τι. α'. διγ. ζ'.

† Καλῶς τὰ βρώματα, καὶ οὐ τὴν τροφήν· εἰ γὰρ ἔκειτο ἡ σημασία τῆς τροφῆς, εἰς τὸ ἄτοπον περιόριστο, ὥστε ἀναγκάζεσθαι τὸν χρησάμενον καὶ τὸ ἔνδυμα ποιεῖν, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν τὸν ἀνθρώπον ἀναγκαῖα ὄντα, καὶ τὰ πρὸς φυλακὴν ἢ φροντίδα τοῦ σώματος ἐπιθήσει, ἐν τῷ μγ'. κεφαλαίῳ τι. β'. βιβ. β'. [Sch. m. II. 84.]

† Ζῆτει βιβ. ιε'. τι. δ'. κεφ. ια'. καὶ βιβ. ια'. τι. β'. κεφ. η'. περὶ τοῦ, τίνα περιέχονται τῶν ἀλιμεντων ὀνόματι· πλὴν εἰ καὶ τὸ μέτρον ἐκεῖ οὐ πρόκειται, εὐλόγως, ὡς οἶμαι, οὐ πρόσκειται· καὶ γὰρ τροφία ἐκεῖ ἀγράφως ἢ τοῖ ἀδυσίτικτος ὀφείλεται. ἢ κατοικήσις^ε) καὶ ἄλλα γὰρ πολλὰ τῷ ὀνόματι τῶν τροφείων περιέχονται, ὡς βιβλίῳ β'. τι. β'. κεφ. μγ'. [Sch. m. II. 84.]

† Μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ κά. κεφ. τοῦ βιβ. μδ'. τι. ιδ'. ὁ φησὶν· ἐὰν τροφῆς ἢ ὀψώνια ληγατεύσω σοι, οὔτε ἐσθίῃτα, οὔτε οἰκίαν λαμβάνεις, οὔτε ὑπόδημα, ἀλλὰ μόνον τροφήν· ἄλλο γὰρ τὸ ὄρεόν τὸν διαστέμενον διατρέφεσθαι τίνα, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέα βρώματα καταλιπεῖν τινι. περιέχει δὲ καὶ τὸ πρᾶσιμον ὕδαρ. [Sch. m. II. 85.]

περὶ τὴν ὑγίειαν] Κυρίλλ. Ἡ περὶ τὴν ἀσθενείαν τοῦ οἰκέτου ἢ τὴν ζήτησιν τῆς φυγῆς αὐτοῦ δαπάνη μεγάλη οὖσα τὸν χηρῶντα ὀρεῖ· ἢ δὲ περὶ τὴν τροφήν, τὸν χρησάμενον.

L. 18. §. 3. D. eod. Ὅς ἐν εἰδήσει χρήσας ὑπαίτιον σκεύη, τοῦ ἐν αὐτοῖς βληθέντος εἶδους^η) ἐκχυθέντος ἐνέχεται.

ὁ ἐν εἰδήσει] † Ζῆτει κεφ. κβ'. ἐξ οὗ μάθης, ἐν ἀγνοίᾳ οὐκ ἐνέχεται ὁ χρήσας, εἰ μὴ που δούλον ἔχρησε καὶ ἔκλεψε· τότε γὰρ ἐνέχεται τῇ νόξῃ, οὐχ ὡς ἀπὸ οἰκείου ἀμαρτήματος, ἀλλ' ὡς τοῦ δούλου ἐνοχου γεγονότος ἰδίῳ ἀμαρτήματι, καὶ πλέον ἢ ζημία ἢ τῆς διατιμῆσεως τοῦ δούλου. [Sch. n. II. 85.]

Κυρίλλ. Ὅ ἐν εἰδήσει σαθρὰ ἀγγεῖα χρήσας κατέχεται. ἐκχυθέντος] Τοῦ Νομοφύλακος. Ἡ ἄλλως βλαβέντος δηλοῦσι· τὸ γὰρ παρὸν ἦτον κοροούπιουμ ἔχει, ὁ δηλοῖ τὴν φθορὰν. τοῦτ' αὖ ἡμεῖς συνάδει ὁ Στέφανος ἐν ταῖς παραγραφαῖς, φησὶν γὰρ, οἱ οὐκ ἐξεχύθη μὲν ὁ οἶνος ἢ τὸ ἔλαιον, μετεποινήθη δέ.

L. 18. §. 4. D. eod. Ὅ^ι) χρησάμενός τι^κ) ἐναγόμενος τῇ περὶ τῶν ἐν χηρῶσι δικομένων^λ) ἀγωγῇ, δύναται τὸ κεραιωσθημένον αὐτῷ ἀντιλογίζεσθαι^μ). εἰ δὲ πλέον ἐστὶ^ν), ἢ^ο) καὶ^ρ) ὁ δικαστῆς οὐ προσεδέξατο τὸν ἐντέλλογον, ἢ τὸ χρησθέν ἀπώλετο τυχηρῶς, ἢ ἐξωθεν δικαστηρίου κατεβλήθη, χάρις τῇ ἀντεναγωγῇ.

ὁ χρησάμενός τι] Κυρίλλ. Ὅ ἔχων κεντρασίαν καὶ κομπενοσίονα ἔχει.

L. 19. D. eod. ἰθ'. Οὐλπ. ⁹) Ὅ μισθωσάμενος φυλακὴν πρά-

ο) Sic Cod. Coisl. Fabr. τὴν ἑτέραν ἀναίρει. δ) τὴν recte Fabr. Cod. Coisl. τὰ. ε) Leg. β'. Cod. Coisl. τι. α'. f) Fabr. κατακένωσις. Mihi legendum videtur κατακομῆσις. Videtur locus esse mutilus. g) Hoc Syn. p. 153. habet. h) εἶδους deest in Syn. i) In Syn. p. 153. reperitur. k) τι deest in Syn. l) Syn. κινουμένη inserit. m) Sic Fabr. et Syn. Cod. Coisl. habet ἀντιλο... n) Syn. ἐστίν. ο) ἢ Fabr. Deest in Cod. Coisl. Sed retinendum auctoritate textus Digestorum. p) καὶ deest in Syn. q) Sic Fabr. ἰθ'. Οὐλπ. deest in Cod. Coisl. Sed L. 19. h. t. est Iuliani. Merito Graecos propter confusa ab his Ictorum nomina reprehendit Hoffmannus Meletem, ad Pand. Diss. XIV. §. 4.

ex infitiatione in duplum, ex confessione in simplum datur. Altera autem mota alteram tollit.

5) si is, qui] Nota creditorem et commodatarium et depositarium, si rem acceptam deteriorem fecerint, non solum competenti actione ex contractu, sed etiam Legis Aquiliae actione conveniri. Altera autem mota, altera tollitur, quod ad summam concurrentem, ut dig. 17. huius tituli didicisti.

Anonymi. Si vero una actione mota in altera plus inveniatur, altera agit, ut dig. 7.

Cibaria⁶) et impensas modicas in valetudinem⁷) servi vel servi fugitivi requirendi causa factas commodatarius fert: nam maior sumtus investigationis et valetudinis ad commodatorem spectat.

6) Cibaria] Eiusdem. Cibaria non solum victum significant. Quid sit alimentum, quid non sit, discis lib. 38. tit. 1. dig. 6.

Recte cibaria, non etiam victum: nam si victum diceret, sane absurdum accideret, ut scilicet commodatarius cogeret vestem quoque praestare, et quae ad vivendum homini necessaria sunt, et quae tuendi curandive corporis causa parantur, cap. 43. tit. 2. lib. 2.

Quaere lib. 15. tit. 4. cap. 11. et lib. 11. tit. 2. cap. 8. quanam alimentorum nomine contineantur. Verum si ibi non adicitur modica, merito, ut opinor, non adicitur: nam ibi alimenta sine scripto sive indistincte debentur: nam habitatio et plura alia alimentorum nomine continentur, ut lib. 2. tit. 2. cap. 43.

Ne obstare tibi videatur cap. 21. lib. 44. tit. 14. quod dicit: Si cibaria vel diaria tibi legavero, neque vestem, neque habitationem capies, neque calcamentum, sed cibum duntaxat: nam aliud est, cum testator mandat, ut alicui cibaria praestentur, aliud, cum certa cibaria alicui relinquit. Continetur et aqua venalis.

7) in valetudinem] Cyrilli. Impensas magnae in valetudinem servi vel requirendi eius causa, si fugerit, erogatae commodatorem spectant: impendia in alimenta, commodatarium.

Qui sciens⁸) vasa vitiosa commodavit, si ibi infusae species effusae sint⁹), tenetur.

8) qui sciens] Quaere cap. 22. ex quo discas, commodatorem non teneri, si ignoravit, nisi servum commodaverit, isque furtum fecerit: tunc enim noxali tenetur, non ex delicto suo, sed servi nomine, qui ex delicto suo obligatur, licet damnum aestimationem servi superet. Cyrilli. Qui sciens vasa vitiosa commodavit, tenetur.

9) effusae sint] Nomophylacis. Vel si alio modo corruptae sint: nam hic textus corruptae habet, quod corruptelam significat. Huic textui assentitur Stephanus in adnotationibus. Nam ait, vinum vel oleum non esse effusum, sed mutatum.

Commodatarius¹⁰), si conveniatur actione commodati, quod sibi debetur, reputare potest. Si vero illud amplius sit, aut iudex compensationem non admittat, aut commodatum casu perierit, aut extra iudicium restitutum sit, contrario iudicio locus est.

10) commodatarius] Cyrilli. Qui contrariam actionem habet, etiam compensare potest.

XIX. Ulpian. Qui rem servandam conduxit, vel